

OHK - Geografija

III

B 21

GEOGR. OBZORNIK

/1992 1

91

49199100632,1

UNIVERZA V LJUBLJANI - FF

COBISS

LETO 1992, LETNIK 39

GEOGRAFSKI OBZORNIK

1

Založnik	Zveza geografskih društev Slovenije	Union of the Geographical Societies of Slovenia	Publisher
Naslov	Aškerčeva 12 61000 Ljubljana Slovenija	Aškerčeva 12 61000 Ljubljana Slovenia	Address
Glavni, odgovorni in tehnični urednik	Drago Perko		Chief, Responsible and Technical Editor
Uredniški odbor	Dragica Borko, Slavko Brinovec, Janez Godnov, Drago Kladnik, Jurij Kunaver, Tatjana Ogrinc		Editorial Board
Upravnik	Marko Krevs		Administrator
Namizna založnica	Milojka Žalik Huzjan		Desk Top Publisher
Računalniški program	Primož Jakopin		Software
Tiskar	Povše		Printer
Naklada	1100		Circulation
Izhajanje	Četrtno	Quarterly	Frequency
Finančna pomoč	Ministrstvo za vzgojo in izobraževanje ter telesno kulturo	Ministry for Education and Teaching and Physical Culture	Financial Help
Cena	100,00 SLT	3,00 USD	Price
Žiro račun	SDK	Ljubljanska banka GBL	Account
	50100-678-44109	010-727001-100134/88	

UVODNIK

3

EDITORIAL

STROKOVNI ČLANKI

4

PROFESSIONAL ARTICLES

Matej Gabrovec

Vzhodnoafriški tektonski jarek 4 East African Rift Valley

Drago Perko

Luksemburg, Luxembourg in Luxemburg 9 Luksemburg, Luxembourg and Luxemburg

Jurij Senegačnik

Kratek regionalen oris Portugalske 13 A Short Regional Description of Portugal

Vladimir Klemenčič

Slovenija in obmejna območja 17 Slovenia and Border Areas

Pavel Stranj

Regional. slov. poselitvenega prostora v Italiji 20 Regionaliz. of Area Settled by Slovenes in Italy

Bojan Popović

Jezersko - klimatsko zdravilišče 22 Jezersko - Climatological Spa-resort

Milan Orožen Adamič

Podvodni Triglav 24 Underwater Triglav

Božena Lipej

Pregledne karte Republike Slovenije 28 Generalized Maps of Republic of Slovenia

GEOGRAFIJA V ŠOLI

30

GEOGRAPHY IN SCHOOL

PRIREDITVE

33

EVENTS

OBVESTILA

36

INFORMATION

DRUŠTVENE NOVICE

37

NEWS OF SOCIETIES

PUBLIKACIJE

38

PUBLICATIONS

Vsak avtor je v celoti odgovoren za prispevek.

Each author is totally responsible for the task.

NASLOVNICA

Na pobočjih Virunga vulkanov (Karisimbi, Mikeno in drugi) na tromeji med Ruando, Ugando in Zairom v težko prehodnih ekvatorialnih gozdovih živijo gorske gorile. Fotografija je posneta v narodnem parku Virunga na zairski strani. (Foto: M. Gabrovec.)

TITLE PAGE

Mountain gorillas are living in the equatorial, almost impassable forests on the slopes of Virunga volcanoes (Karisimbi, Mikeno and others) among Rwanda, Uganda and Zaire. This photo was taken in Virunga National Park in Zaire. (Photo: M. Gabrovec.)

DEVETINTRIDESETO LETO

Drago Perko

V prejšnji številki smo v uvodu izrazili strah pred rdečimi številkami, na srečo pa smo letnik 1991 kljub izjemno veliki in stalni rasti stroškov tiskanja in izdajanja v tem letu končali brez njih in strah prenesli v leto 1992, ki prinaša štiri nove številke že 39. letnika Geografskega obzornika.

Ceno ene številke smo zaokrožili na 100 SLT, čeprav bi glede na stroške morala biti precej višja. Klub temu je letna naročnina 400 SLT in nekaj dodatnih tolarjev za razpošiljanje za marsikoga še vedno visoka, vendar pa imajo naročniki zagotovljeno nespremenjeno ceno, medtem ko se bo za ostale cena spreminjala v skladu z višanjem stroškov. Upamo, da se bodo gospodarske razmere pri nas toliko umirile, da se nam naši denarni in drugi načrti ne bodo stalno podirali, saj lahko le v kolikor toliko normalnih gospodarskih razmerah oblikujemo tako ceno revije, ki ne bo prevelika za vas, bralce, in ne prenizka za naše stroške.

Ker na uredništvo prihaja vse več in več člankov, obsega revije pa ni mogoče povečati brez dodatnega povečanja cene revije, smo nekoliko zmanjšali črke in razmak med vrsticami. Tako obsega stran besedila pri strokovnih člankih 5400 znakov, kar pomeni tri običajne tipkane strani (30 vrstic s po 60 znaki), in pri informativnih prispevkih v drugem delu revije okrog 6300 znakov, to pa je okoli 3 in pol običajne tipkane strani. Tako celoten obseg Geografskega obzornika presega 120 strani običajnega tipkanega besedila. Kljub temu vse zdajšnje in bodoče sodelavce prosimo, da oddajajo čim krajše in zgoščene prispevke s takimi grafičnimi in tabelaričnimi prikazi, ki bodo nadomestili čim več besedila in popestrili prispevke.

Z barvnimi diapozitivi so v tej številki opremljeni prispevki iz Afrike, Luksemburga in Portugalske in prispevek o najnižji točki slovenskega podmorskega sveta. Dva članka predstavljata tematiko obmejnih območij. Objavljen je povzetek naloge Bojana Popoviča, ki je bila nagrajena na republiškem tekmovanju mladih raziskovalcev leta 1991 in govori o Jezerskem kot klimatskem zdravilišču. Predstavljamo tudi pregledne karte Republike Slovenije. Iz pisane informativnega dela revije opozarjamo le na razpis pomladanskih ekskurzij LGD in kratko predstavitev nekaterih najnovejših publikacij. Upamo, da je vsebina dovolj pestra, da bo vsak našel kaj zase. Konec uvodnika pa uredniški odbor namenja najlepšim željam za leto 1992. Srečno!

ZALOŽNIŠKA DEJAVNOST ZGDS

Milan Orožen Adamič

Naslednje leto bo Geografski obzornik slavil že štirideseto obletnico izhajanja. V pravi triinšestdeseti letnik Geografskega vestnika, ki je nastarejša slovenska geografska revija. V urednikovanju in skrbi za obe reviji se je izmenjala cela vrsta urednikov, pester krog sodelavcev in več generacij. Nekateri uredniki in uredniški odbori so nesebično skrbeli za obe reviji tudi več desetletij. Opravljeno je bilo obsežno delo, ki nikdar ni bilo ustrezno finančno nagrajeno. Vsem, urednikom in sodelavcem, pa je bil vedno skupen cilj, da morajo biti naši pogledi, izsledki, raziskave objavljeni in dostopni najširšemu krogu bralcev.

Pred nami je začetek izhajanja nove revije Geografija v šoli, prva številka je že izšla. Ob zborovanjih slovenskih geografov, 15. je bilo v Portorožu lani, smo izdajali posebne zbornike. V okviru nekdanjega Geografskega društva Slovenije, današnje Zveze geografskih društev Slovenije, smo doslej izdali lepo število posebnih publikacij in to večinoma zbornikov posvetovanj. Pred tremi leti pa smo storili pomemben korak naprej z "Državami sveta", ki so bile ponatisnjene že drugič v dopolnjeni izdaji.

Ob pogledu na prehojeno pot smo lahko brez dvoma ponosni in samozavestni. Številne druge stroke v Sloveniji se ne morejo pohvaliti s tako častitljivo tradicijo, še posebej, če k temu prištejemo še geografski tisk, ki ga izdajajo druge geografske institucije. Ob solidni skrbi za finančna sredstva, današnjem številu naročnikov ter dosednji višini sofinanciranja upamo, da bomo lahko tiskali geografsko besedo še vnaprej.

Zveza geografskih društev Slovenije je v neformalnem smislu pomemben založnik, organizator geografskega tiska. S to dejavnostjo izpolnjuje cilje svojega delovanja. Ne da bi se tega prav zavedali, smo s svojim delom postali neke vrste manjša specializirana založba. Začeli smo razmišljati o izdajanju aktualnih geografskih publikacij, o posebnih izdajah, skratka o projektih, ki so zanimivi ne le za geografije, temveč za širšo slovensko javnost. Ni dvoma, da je to pot za večjo uveljavitev in odmevnost geografije. Videti je, da je presežena doba, ko so se nekateri spraševali, kaj je geografija. Pomembno je in šteje le to, kar bomo naredili in to s skupnimi močmi, ne nazadnje z boljšo organiziranostjo in profesionalizacijo založniške dejavnosti.

VZHODNOAFRIŠKI TEKTONSKI JAREK

Matej Gabrovec

UDK 551.244 (676)

VZHODNOAFRIŠKI TEKTONSKI JAREK

Matej Gabrovec, mag., Geografski inštitut Antona Melika ZRC SAZU, Gosposka 13, 61000 Ljubljana, Slovenija

UDC 551.244 (676)

EAST AFRICAN RIFT VALLEY

Matej Gabrovec, Msc., Geografski inštitut Antona Melika ZRC SAZU, Gosposka 13, 61000 Ljubljana, Slovenia

Članek predstavlja vzhodno in zahodno vejo Velikega tektonskega jarka. V njegovem dnu leži večina vzhodnoafriških jezer, z njim pa je povezano še vedno zelo aktivno vulkansko delovanje.

The article represents East African Rift Valley System. Most of the major lakes of East Africa lie in the rifts. On either side and on the floors of the rifts are hundreds of volcanoes, some of them still active.

Tektonski jarek je dolga in sorazmerno ozka depresija, ki nastane s spuščanjem dela zemeljske skorje med dvema ali več prelomi. Navadno so tektonski jarki dolgi več sto kilometrov, njihovi robovi pa so več sto ali tudi več tisoč metrov višji od dna jarka. Prisotnost bazaltne lave v številnih jarkih kaže na veliko globino prelomov (6).

V vzhodni Afriki imamo cel sistem tektonskih jarkov, v katerih leži večina vzhodnoafriških jezer. Med njimi je izjema Viktorijino jezero, ki leži v plitvi kotlini med vzhodnim in zahodnim jarkom. Sistem tektonskih jarkov je dolg 4000 km in se razteza od Mozambika na jugu do Etiopije na severu. Povprečna širina jarkov je približno 50 km, povprečna višina robnih vzpetin pa okoli 600 m. Seveda pa so razlike med posameznimi deli zelo velike. V grobem lahko sistem vzhodnoafriških tektonskih jarkov razdelimo v štiri dele:

- Etiopski jarek med jezerom Turkana (Rudolfovo jezero) in Danakilsko depresijo,
- Vzhodni jarek v Keniji in Tanzaniji, ki vključuje stranski veji, v katerih ležita jezero Eyasi in zaliv Kavirondo na severovzhodu Viktorijinega jezera,
- Zahodni jarek med jezerom Tanganjika in Albertovim jezerom in
- Malavijski jarek z istoimenskim jezerom in dolino reke Shire (1), (slika 3).

V Zahodnem tektonskem jarku so največja vzhodnoafriška jezera tektonskega nastanka. Na jugu se jarek začne s Tanganjiškim jezerom. To 660 km dolgo in do 80 km široko jezero je drugo nagloblje jezero na Zemlji; največja izmerjena globina je 1435 m, njegovo dno je torej več kot 660 m pod morsko gladino. Jezero povezu-

je 4 države (Burundi, Zair, Tanzanijo in Zambijo), zelo pomembna je njegova prometna funkcija (9).

Najvišje ležeče jezero zahodnega tektonskega jarka je jezero Kivu (1463 m). To je naravno zaježeno jezero. Prvotni odtok proti severovzhodu je namreč zaježila lava iz vulkanov Virunga. Odtok iz jezera se je tako preusmeril proti jugu v reko Rizizi in jezero Tanganjika (9). Jezero ima zaradi lepe okolice, ugodnega podnebja in možnosti kopanja dobre možnosti za razvoj turizma, saj v njem, kot v večini ostalih vzhodnoafriških jezer, ni bilharzije. To je bolezen, ki jo povzročajo paraziti (metljaji) iz rodu *Schistosoma*. Vezana je na razvojni cikel, v katerega sta vključena vodni polž kot vmesni gostitelj in sesalec (koza, krava, človek). Človek se okuži tako, da mu zrela generacija ličink prodre skozi kožo ali sluznico v krvni sistem. Ločimo bilharzijo izločil (mehur, črevesje) in bilharzijo žilnega sistema. Žal so turistične ugodnosti slabo izkoriščene.

Severno od jezera je najaktivnejše vulkansko območje Vzhodne Afrike, to so vulkani Virunga. Najvišji med njimi je 4507 m visoki Karisimbi, ki je občasno zasnežen. Še vedno sta aktivna vulkana Nyiragonga (slika 1) in Nyamulagira. Slednji je bruhal leta 1938, takrat se je oblak pepela dvignil 10 km visoko, bazaltni lavin tok pa je dosegel jezero Kivu. Za Nyiragongo je bil značilen neobičajen pojav, da je bilo v dnu kraterja stalno lavino jezero (7). Leta 1977 je prišlo do izbruha, 460 m globoko lavino jezero se je izpraznilo v manj kot eni uri, 60 km/h hiter lavin tok pa je povzročil okoli 50 smrtnih žrtev.

Slika 1: Vulkan Nyiragonga. Spredaj je med palmami še viden lavin tok iz leta 1977.

Slika 2: Krater vulkana Nyiragonga. V njem je bilo do izbruha leta 1977 lavino jezero.

Vulkansko delovanje se tudi po tem izbruhu ni umirilo, leta 1989 je začel delovati manjši vulkan severno od Nyiragonge (8).

Naslednje v nizu jezer zahodnega tektonskega jarka je Edvardovo jezero.

Dno jarka je tu na višini okoli 900 m. V nasprotju z okoli 1000 m višjimi, bolj namočenimi in gosto poseljenimi planotami na obeh straneh jarka najdemo v dnu jarka ozek savanski pas. Tu imamo zaradi

Preglednica 1: Nekateri večji aktivni vulkani v Afriki.

Vulkan	Višina v m	Leto zadnjega izbruha
Kamerun	4070	1982
Nyiragonga	3475	1977
Nyamlagira	3055	1982
Ol Doinyo Lengai	2956	1983
Fogo	2829	1951
Teleki	2805	1896
Karthala	2361	1977
Erta Ale	503	1980

Preglednica 2: Največja naravna jezera v Afriki.

Jezero	Površina v km ²	Globina v m	Prostornina vode v km ³
Viktorijino	69000	92	2700
Tanganjika	32900	1435	18900
Malavi	30900	706	7725
Čad	25000	7	44
Turkana	8600	73	110
Albertovo	5300	57	64
Tana	3150	14	28
Edvardovo	2500	131	678
Kivu	2370	496	569

bogatega živalstva na zairski strani Narodni park Rwindi, na ugandski strani pa Narodni park kraljice Elizabete. Severno od jezera je na majhnem območju okoli 200 kraterjev, ki so nastali v dveh obdobjih v času pleistocena. Njihov premer je povčini manjši od 1 km, izjema je le krater Katwe, napolnjen z jezerom, ki ima premer okoli 3 km. Danes so že precej erodirani. Nastanek teh vulkanov je bil povezan z močnimi eksplozijami, ki so jih povzročili vulkanski plini (1).

Pri jezeru se jarek razcepi v dve veji. Zahodni veji sledi reka Semliki do Albertovega jezera, proti vzhodu pa se pride po Kasindi kanalu do Georgovega jezera. Na stiku obeh vej se je dvignilo gorovje Ruvenzori. To 100 km dolgo in do 45 km široko gorovje se je dvignilo v pliocenu in kvartarju. Najvišji vrhovi se dvigujejo več kot 4000 m nad dolino reke Semliki na zahodu. To je najvišje gorovje v Afriki, ki ni vulkanskega, ampak tektonskega porekla. Gorovje je sestavljeno iz starih metamorf-nih kamnin, ki obdajajo jedro iz granitov, dioritov in drugih vulkanskih kamnin. Iz slednjih so zgrajeni tudi najvišji vrhovi, vključujoč 5109 m visoki Peak Margherita (slika 4). Gorovje je močno ledeniško preob-

likovano. Ledeniki se z osrednje Stanleyeve planote spuščajo do 4200 m, ostankom pleistocenske poledenitve (ledeniška jezera, morene) pa lahko sledimo še dobrih 1000 m nižje (1).

Zahodni tektonski jarek se na severu zaključi z Albertovim jezerom, ki leži na višini 620 m. Na severnem delu pritoka vanj Viktorijin Nil, izteka pa Albertov Nil, ki se nadaljuje v Beli Nil.

Vzhodna veja tektonskega jarka se na jugu razločneje prične pri jezeru Manyara. Tu se jarku pridruži stranska veja z jezerom Eyasi. Za razliko od Zahodnega jarka imamo tu več manjših jezer. Ta povečini niso sladkovodna, ampak vsebujejo raztopino sode. Ta jezera so idealno življenjsko okolje za flaminge (slika 5),(3).

Severovzhodno od jezera Eyasi so številni kraterji in kaldere, ki so posledica vulkanskega delovanja, ki se je začelo pred 15 milijoni let. (Kaldera je široko kotlasto vulkansko žrelo, ki nastane ali ob močnem izbruhu, ki odtrga vrh ognjenika, ali pa v primeru, ko se sesede vrh ugaslega vulkana nad deloma izpraznjenim rezervoarjem magme.) Najstarejši vulkani na tem območju so Oldeani, Sadiman in Lemagrut. Na tem območju je največja kaldera na svetu, Ngorongoro, ki je znamenita tudi zaradi velike koncentracije živalskega sveta. Ima 20 km premera, obod pa je visok 550 do 700 m. Večje kaldere severovzhodno od tod so še Olmoti in Empakaai. Slednja kaldera ima premer 6 km in je okoli 800 m globoka, polovico dna pa pokriva jezero z globino 85 m (2).

Starost naštetih vulkanov se manjša od jugovzhoda proti severozahodu. Najsevernejši med njimi je na južnem bregu jezera Natron stoječi aktivni vulkan Ol Doinyo Lengai, ki je sveta gora Masajev. Znane so erupcije iz let 1880, 1894, 1915 do 1917, 1945, 1966 in 1983. Navedel bom nekaj podatkov o erupciji iz leta 1966. Že teden dni pred izbruhom so opazili povečano vretje lave. Izbruh se je začel z močno eksplozijo, po kateri se je dvignil gobast oblak pepela 7500 m visoko. Takšno delovanje je trajalo tri tedne. Nato pa je v kratkem prišlo do kemične spremembe, črn pepel se je spremenil v belo sodo in vsa pokrajina je dobila zimski izgled (7).

Jezero Natron je med vsemi v tektonskem jarku prometno najslabše povezano.

Slika 3: Vzhodnoafriški tektonski jarek.

V njegovi okolici je suha stepa in grmičevnata savana (glej sliko 2, Geografski obzorNIK 1991, št. 4), kjer živijo Masaji s svojimi govejimi čredami.

V južni Keniji leži več manjših jezer s sodo, prvo med njimi je Magadi. Naslednja tri (Naivasha, Elmenteita, Nakuru) ležijo v gosto naseljeni pokrajini ob glavni prometnici med Nairobijem in Viktorijinem jezerom. Ta del jarka je na debelo zalila bazaltna lava, dno jarka je zato tu visoko več kot 1800 m. Tudi tektonsko delovanje je bilo tu zelo intenzivno, blizu 4000 m visoko Aberdarsko gorovje se strmo dviguje več kot 2000 m nad dnom jarka, gorovja na zahodu pa se povzpnejo preko 3000 m (1). Ob jezeru Nakuru je narodni park, ki

je zaradi svoje raznovrstne favne in bližine Nairobija eden najbolj obiskanih v Keniji. Severno od Nakuruja se dviguje v terciarju nastal vulkan Menengai s kaldero, ki ima površino 90 km². Severno od Nakuruja sta še dve manjši jezera, Bogoria in Baringo. Prvo je znano po gejzirih (slika 5), drugo pa je edino sladkovodno jezero na tem področju.

Vulkansko delovanje ni omejeno le neposredno na tektonski jarek. Veliki afriški stratovulkani, kot so Mount Elgon (4321 m), Mount Kenya (5199 m), Meru (4565 m) ter najvišji afriški vrh Kilimandžaro (5895 m) stojijo na obširnih planotah ob jarku. Njihov opis bi presegel namen in obseg tega članka, o Kilimandžaru pa ste lahko več prebrali v prejšnji številki obzorika (4).

Vzhodna in zahodna veja jarka se združita pri jezeru Turkana (Rudolfovo Jezero). To 300 km dolgo jezero leži le 375 m nad morjem v polpuščavskem svetu severne Kenije. Južno od jezera stoji 2805 m visok vulkan Teleki, ki je večkrat bruhal v prejšnjem stoletju, izbruh leta 1896 je spremljala močna eksplozija. Pri Turkan-skem (Rudolfovem) jezeru pa se že začenja etiopski del Velikega tektonskega jarka.

1. Buckle, C. 1988: Landforms in Africa. Ninth impression. Harlow.
2. Hanby, J., Bygott, D. 1990: Ngorongoro Conservation Area. Guide Book. Karatu.
3. Kladnik, D. 1991: Vzhodnoafriški živalski raj - turistična atrakcija na bojišču za obstanek. Geografski obzornik 38-4, 21-26. Ljubljana.
4. Lovrenčak, F. 1990: Rastje na Kilimanđaru. Geografski obzornik 38-4, 16-20. Ljubljana.
5. Macmillan Kenya Secondary School Atlas, 1990. Nairobi.
6. Osberg, P. H. 1988: Rift Valley. McGraw-Hill Encyclopedia of the Geological Sciences and Technology, 2nd edition, s. 544.
7. Rast, H. 1980: Vulkane und Vulkanismus. Stuttgart.
8. Stager, C. 1990: Africa's Great Rift. National Geographic 177-5, 2-41. Washington.
9. Westermann Lexikon der Geographie, 1973, Teil 1-4, Braunschweig.

Slika 4: Ruvenzori je najvišje gorovje tektonskega nastanka v Afriki. Na sliki je najvišji vrh, 5109 m visoki Peak Margherita.

Slika 5: Jezero Bogoria severno od Nakuruja je vredno ogleda zaradi gejzirov in flamingov.

LUKSEMBURG, LUXEMBOURG IN LUXEMBURG

Drago Perko

UDK 911.6 (493.8)

LUKSEMBURG, LUXEMBOURG IN LUXEMBURG

Drago Perko, mag., Geografski inštitut Antona Melika ZRC SAZU, Gosposka 13, 61000 Ljubljana, Slovenija.

Članek predstavlja osnovne značilnosti Luksemburga in njegovo geografsko in upravno delitev, na koncu pa ga primerja s Slovenijo.

UDC 911.6 (493.8)

LUKSEMBURG, LUXEMBOURG AND LUXEMBURG

Drago Perko, Msc., Geografski inštitut Antona Melika ZRC SAZU, Gosposka 13, 61000 Ljubljana, Slovenia.

The article represents some basic characteristics of Luxembourg and its geographical and political regions and compares it with Slovenia.

Izvirno (francosko) ime države, o kateri govorimo, je Luxembourg. Ker pa Slovenski pravopis zahteva slovenjenje imen držav, je pravilno pisanje Luksemburg. Po drugi strani pa pravopis zahteva izvirno pisanje osebnih imen in po tej logiki bi morali pisati Luxembourg, saj gre za ime stare evropske fevdalne družine. Velja pa tudi pravilo, da znana in udamačena zemljepisna imena prevajamo ali slovenimo, tako da je pravilen zapis države vendarle Luksemburg. Isto ime pa imajo še nekateri drugi zemljepisni pojmi, ki pa jih pišemo v izvirni obliki: Luxembourg je glavno mesto distrikta in kantona z imenom Luxembourg ter države Luksemburg, ki meji na belgijsko pokrajino Luxembourg. Isto ime lahko najdemo tudi drugod, na primer mestece Luxemburg v ameriški državi Iowa. Večino zemljepisnih imen tako raje zapišemo v izvirnem jeziku, saj si tudi mi želimo, da tujci zapisujejo naše kraje v slovenski obliki (npr. Ljubljana in Maribor in ne Laibach ali Lubiana in Marburg). Možno pa je navesti najprej izvirno ime in v oklepaju dodati slovensko ali slovenjeno obliko.

Splošne značilnosti Luksemburga so (1 in 2): uravnano hribovsko-gričevnato površje z globokimi dolinami, prehodno oceansko-celinsko podnebje in srednje rodovitna prst. Tretjino površine zavzema gozd, po slabo tretjino pa njive in travniki s pašniki. V kmetijstvu je daleč najpomembnejša živinoreja, v rudarstvu pridobivanje železa, v industriji pa železarstvo in jeklarstvo. Povprečna gostota znaša čez 140 ljudi na km². V glavnem mestu živi petina prebivalcev države. Luksemburžani, ki so potomci Mozelskih Frankov (3), predstav-

ljajo tri četrtine prebivalstva države in so večinoma katoličani. Velika večina jih govori vse tri uradne jezike države: francosko, nemško in luksemburško (letzeburgisch). Kljub sorazmerni majhnosti pa Luksemburg ni enolična dežela. V naravnogeografskem smislu ga sestavljata dve pokrajini: Ösling ali Islek in Gutland.

Ösling, severni del države, pripada najbolj vzhodnim odrastkom sredogorskih Ardenov, ki pa se tu znižajo pod 560 m in imajo značaj uravnane hribovja s prevlado nadmorskih višin med 400 in 500 m in z ozkimi, ponekod tudi precej več kot 200 m globoko urezanimi rečnimi dolinami. Prevladujoča kamnina so skrilavci, na katerih se je razvila kislina in precej glinasta, manj rodovitna prst. Kljub temu je kmetijstvo visoko razvito. Kar okrog 90 % vseh kmetij se ukvarja z živinorejo. Strme in v dnu vlažne doline so skoraj v celoti porasle s temnimi in gostimi listnatimi gozdovi, na ovršju pa prevladujejo pašniki in njive. Med njimi se vije nekaj poti z izjemnim razgledom po pokrajini, ki daje vtis močne obdelanosti, saj se gozdovi, ki zavzemajo več kot polovico vseh površin, skrivajo v dolinah (4). Letno pade od 800 do 900 mm dežja, srednja letna temperatura znaša okoli 8, januarska okoli -1 in julijska okoli 18°C (3). Na vzhodu pokrajino omejuje dolina mejne reke Our, onstran katere se začne nemško hribovje Eifel (slika 1) s podobnimi naravnimi značilnostmi kot Ösling, a popolnoma drugačno rabo tal, saj so nekdaj obdelane površine že skoraj v celoti spet pod gozdom, tako da ima hribovje značaj gozdne pokrajine, ki ga dopolnjuje redka poseljenost, odseljevanje

Slika 1: Pogled z obdelanega, skrajnega vzhodnega konca luksemburških Ardenov (Ösling) na gozdnato hribovje Eifel v Nemčiji, ki v nasprotju z luksemburško stranjo doživlja odseljevanje ljudi in propadanje kulturne pokrajine, ki se najbolj kaže v zaraščanju nekdanjih pašnikov na slemenih (4). Obe hribovji in državi razmejuje slikovita dolina reke Our. (Foto: D. Perko.)

Slika 2: Ob spodnjem delu doline reke Sûre in ozki dolini njenega pritoka Our stoji cela vrsta gradov in utrdb, pod njimi pa mesteca z dobro ohranjenimi srednjeveškimi jedri, cerkvami in samostani. Turistično najpomembnejše mestece je Echternach, ki leži pod 1300 let starim, po iluminiranih rokopisih znanim benediktinskim samostanom, 30 km SV od glavnega mesta ob nemški meji na nadmorski višini 158 m in ima samo 4500 prebivalcev, pa več kot 20 hotelov (3). Podobni, a še bolj slikoviti pa sta mesteci Vianden in Clervaux (na sliki) na severu države. (Foto: D. Perko.)

Slika 3: Glavno mesto Luxembourg (230 do 380 m n. v.) leži na visoki konglomeratni terasi, v katero sta se vrezali reka Alzette, znana po vetrovni dolini, in rečica Pétrusse, ki deli stari in novi del mesta. Mestne pravice je dobilo leta 1224 (3) in se zaradi strateške lega hitro razvijalo. Danes ni le administrativno, ampak tudi pomembno gospodarsko, finančno, prometno, izobraževalno in kulturno središče z več mednarodnimi institucijami (Sekretariat evropskega parlamenta, Evropsko sodišče, Evropska investicijska banka, Premogovna in jeklarska zveza itd.). Ima 80 000 prebivalcev, precej od tega je tujcev (Italijani, Portugalci, Francozi), ki predstavljajo 30 % (3) zaposlenih v industriji. (Foto: D. Perko.)

Slika 4: Če gremo mimo nad 900 let stare cerkve Svetega Miha na zahodnem robu starega dela glavnega mesta in znamenitega Grajskega mostu proti vzhodu, pridemo na Le Bock, strm skalnat pomol v okljuku reke Alzette, severno od katerega se dviga gozdnat grič z lepim razgledom na Luxembourg in s štirimi, dobro ohranjenimi trdnjavami Spodnji in Zgornji Grunewald, Olizy in pa Thüngen, ki so ga kasneje glede na obliko stolpov poimenovali Trije želodi (4). (Foto: D. Perko.)

ljudi in gospodarsko nazadovanje. Naprotno pa spada Ösling med gosteje naseljena območja Ardenov, saj znaša povprečna gostota med 50 in 100, le na skrajnih zahodnih območjih pade pod 30 ljudi na km². Pomembno vlogo igra turizem, predvsem izletniški (slika 2). Skrajni vzhodni del pokrajine je v sestavi Nemško-luksemburškega naravnega parka.

Gutland, južni del države, je stopnja-sta pokrajina na višinah med 200 in 400 m, ki pomeni nadaljevanje francoske Lorene. Prevladujejo apneneci, rdeči laporji, ponekod je precej glin. Preko sredine pokrajine poteka manj rodovitni pas jurskih peščenjakov z nenavadnimi skalnimi oblikami in mogočnimi stenami, ki skoraj navpično padajo v doline reke Alzette in njenih pritokov (4). Na leto pade od 700 do 800 mm dežja, srednja letna temperatura je okoli 9, januarska 0 in julijska 17°C (3). Na apnenčastih pobočjih doline reke Moselle, ki teče po južnem delu meje z Nemčijo, so veliki vinogradi nemško-luksemburškega vinorodnega območja. Najbolj so ponosni na vina rivaner, rizling, beli burgundec in traminac. Letno ga pridelajo dobrih 100 000 hl (3). Na skrajnem jugu ležijo plasti t. i. rjave jure z bogatimi zalogi železove rude, ki je bila osnova hitre industrializacije države. Z izkoriščenostjo nekaterih rudnikov in jeklarsko krizo je prišlo do delnega gospodarskega zastoja in prestrukturiranja gospodarstva. Kljub vsemu je v 9 visokih pečeh, 4 jeklarnah in 6 valjarnah zaposlenih nad 20 000 ljudi, na železarstvo, ki sloni na domači železni rudi in uvoženem premogu, pa je vezanih dobrih 30 % delovnih mest. Pridelajo 2,8 mil. t surovega železa in 4,0 mil. t jekla. Na veliko gostoto delovnih mest se veže tudi velika gostota prebivalstva, ki v osrednjem delu Gutlanda presega 400, ob meji z Belgijo in Nemčijo pa pade pod 100 ljudi na km². Tu leži tudi glavno mesto (slika 4 in 5).

Veliko vojvodstvo Luksemburg, kot je uradno ime države, je upravno razdeljeno na 3 distrikte, 12 kantonov (preglednica 1) in 126 občin (2). Po ustavi, ki je doživela zadnje spremembe leta 1956, je država dedna monarhija. Šef države je veliki vojvoda (zdaj Jean Borbone Parma iz dinastije Nassau), ki si deli izvršno oblast z vlado, sestavljeno iz predsednika vlade, predstavnika večinske stranke v parlamentu in

najmanj treh ministrov, ki niso člani parlamenta. Zakonodajno oblast ima 59 članski enodomni parlament, ki ga za dobo 5 let volijo državljani, starejši od 21 let. Poleg vlade vojvoda imenuje tudi državni svet.

Preglednica 1: Upravna delitev države.

DISTRIKT Kanton	Površina v km ²	Število prebivalcev	Gostota preb./km ²
LUXEMBOURG	904	272 600	302
Luxembourg	238	114 300	480
Esch-sur-Alzette	243	114 500	471
Capellen	199	27 200	137
Mersch	224	16 600	74
GREVENMACHER	525	38 900	74
Grevenmacher	211	16 400	78
Remich	128	11 800	92
Echternach	186	10 700	58
DIEKIRCH	1157	53 500	46
Diekirch	239	21 900	92
Redange	268	10 300	38
Wiltz	294	9 000	31
Vianden	54	2 700	50
Clervaux	302	9 600	32

Za nas pa je Luksemburg zanimiv kot dokaz, da so lahko tudi majhne države uspešne članice svetovne skupnosti. Upajmo, da bo to veljalo tudi za Slovenijo (preglednica 2).

Preglednica 2: Primerjava Luksemburga in Slovenije (1).

Kazalci	Luksemburg Slovenija	
Površina (km ²)	2586	20256
Število prebivalcev (tisoči)	365	2000
Gostota prebivalstva (preb./km ²)	141	99
Mestno prebivalstvo (%)	67	49
Letna rast prebivalstva (prom.)	2	2
Rodnost (prom.)	11	12
Umrljivost (prom.)	10	9
Naravna rast prebivalstva (prom.)	1	3
Nepismenost (%)	1	1
Zaposlenost v kmetijstvu (%)	2	8
Zaposlenost v industriji (%)	39	45
Druž. bruto proizvod (mil. USD)	8372	11038
DBP na prebivalca (USD)	22937	5513
DBP v kmetijstvu (%)	3	8
DBP v industriji (%)	28	47
Uvoz (mil. USD)	6200	3340
Uvoz na prebivalca (USD)	16986	1670
Izvoz (mil. USD)	5400	3523
Izvoz na prebivalca (USD)	14795	1762
Pokritost uvoza z izvozom (%)	81	105

1. Natek D., Perko D., Huzjan Žalik M. 1991: *Države sveta 1991*. Ljubljana.

2. *Atlas svijeta*. Zagreb, 1988.

3. Holland, Belgium and Luxembourg. *Bedecker's Travel Guide*. Milano 1990

4. Terenski zapiski avtorja, 1990.

KRATEK REGIONALEN ORIS PORTUGALSKE

Jurij Senegačnik

UDK 911.6 (469)

KRATEK REGIONALEN ORIS PORTUGALSKE

Jurij Senegačnik, Gimnazija Ledina, Resljeva
12, 61000 Ljubljana, Slovenija

Članek predstavlja delitev Portugalske po različnih kriterijih. V tekstu je na kratko predstavljenih 11 portugalskih provinc.

UDC 911.6 (469)

A SHORT REGIONAL DESCRIPTION OF PORTUGAL

Jurij Senegačnik, Gimnazija Ledina, Resljeva
12, 61000 Ljubljana, Slovenia

The article represents the division of Portugal based on different criterions. 11 portuguese provinces are represented in short.

Portugalska je z 10 milijoni prebivalcev sorazmerno majhna država na skrajnem jugozahodnem koncu celine. Ta značilna lega, ki je med drugim pogojevala čisto poseben družbeno-zgodovinski razvoj, se odraža tako v atlantskem, kot tudi v sredozemskem značaju države (1, 2, 3, 4, 5).

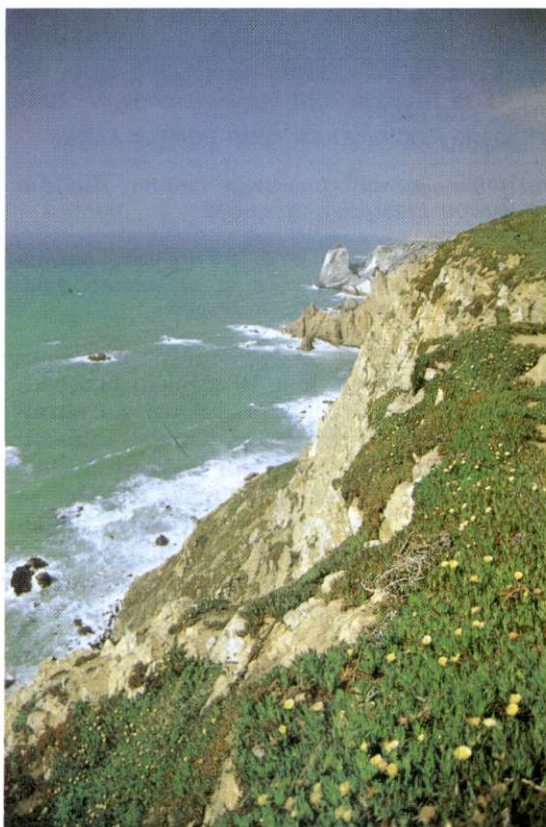
Če bi hoteli na kratko regionalizirati to državo, bi to seveda lahko storili po različnih kriterijih. Verjetno je najpreprosteje ločiti atlantsko Portugalsko na severu od sredozemske na jugu. Pri tej delitvi lahko poleg severnega in južnega dela ločimo še tretji del – notranjo Portugalsko. Gleda na relief je severni del države gorat (predkambrijske in stare paleozojske magmatske in metamorfne kamnine), južni del (terciar in kvartar) pa je bolj uravnan in nižinski. Razlika med severom in jugom pa je predvsem klimatska, kar se zrcali v silni pestrosti vegetacijskih združb na Portugalskem. Količina padavin je na severu na splošno trikrat višja od tiste na jugu. Skrajne vrednosti na severu v gorovju na meji s špansko Galicijo celo presežejo 3000 mm, dočim v notranjosti jugovzhodnega dela pade količina padavin tudi pod 400 mm. Za severni del je tako značilna atlantska oblačnost s pogosto meglo, južne province pa močno občutijo poletno sušo.

Reka Tejo, ki ločuje večji severni del od manjšega južnega dela države, pa tvori tudi družbeno-politično mejo. Če je za severni del države značilna predvsem drobna posest in v političnem življenju prevlada tako imenovanih konzervativnih političnih strank, je za nekdanj latifundijski jug značilna velika posest. Zaradi velikih socialnih razlik med veleposestniki na eni strani in delavci brez zemlje na drugi je to območje oporišče levičarskih sil.

V socialnogeografskem pogledu pa je potrebno ločiti predvsem dva dela države: obalo in notranjost. Proces litoralizacije (selitev prebivalcev in njegovih dejavnosti na obalo) je sicer značilen za vse sredozemske države, vendar je pri Portugalski ta proces praznenja notranjosti in kopičenja prebivalstva v urbanih centrih na obali še posebej izrazit. Zanimivo je, da se na eni strani prazni vsa vzhodno ležeča (pretežno gorata) notranjost države, koncentracija prebivalstva ob obali pa se povečuje večinoma le v dveh največjih aglomeracijah Lizbone in Porta, kjer je skoncentrirana kar dobra tretjina prebivalstva države. Na drugi strani imamo opravka z izredno majhno gostoto prebivalstva (tudi pod 20 prebivalcev na km²) v južni provinci Alentejo.

Upravna razdelitev države je v preteklosti temeljila na 6 tradicionalnih pokrajinah "provincias" (Minho, Trás-os-Montes, Beira, Estremadura, Alentejo in Algarve). Te so leta 1833 zaradi administrativnih razlogov razdelili na 17 območij "distritos", ki so bili nekako analogni francoskim departementom. Vsako od provinc so razdelili na 2 ali 3 območja, razen province Algarve, ki so jo pustili nerazdeljeno. Salazarjeva vlada jih je 100 let kasneje regrupirala v 11 "novih" provinc, ki jih bomo obravnavali v nadaljevanju teksta (slika 5).

Najbolj severozahodna provinca je Minho, ki predstavlja zibelko portugalskega naroda. Tu je nastala portugalska država, ki se je potem počasi širila proti jugu na ozemlja, ki so jih osvobajali od Mavrov. Ta močno namočena granitna pokrajina je precej gozdnata, drugače pa intenzivno obdelana. Visoka gostota prebivalstva je tako v preteklosti kot danes povzročala močno ekonomsko emigracijo.

Slika 1: Na Portugalskem lahko skoraj na vsakem koraku trčimo na številne kulturne spomenike, ki pričajo o nekdanji veličini te države. Romarska cerkev Dobri Jezus z gore (Bon Jesus do Monte) pri Bragi se ponaša z znamenitim baročnim stopniščem. (Foto: Jurij Senegačnik.)

Slika 2: Najzahodnejšo točko celinske Evrope predstavlja rt Cabo da Roca, ki se v stometrskem klifu vzdiguje nad Atlantikom. Ta točka zaradi bližine Lizbone privablja čedalje številnejše množice turistov (Foto: Jurij Senegačnik.)

Južno od tu je provinca Douro Litoral (Obalni Douro), kjer ob ustju istoimenske reke leži drugo največje portugalsko središče Porto.

Če gremo ob reki Douro proti vzhodu, pridemo v edinstveno periferno provinco Trás-os-Montes e Alto Douro (Za gorami in Zgornji Douro). Za severni del te province "Terra Fria" je značilno hladnejše celinsko podnebje, južneje ležeča in toplejša "Terra Quente" pa med drugim slovi po slikovitih vinogradniških terasah svetovno znanega portovca. Trás-os-Montes je portugalska pokrajina z najpočasnejšo dinamika gospodarskega razvoja. Še leta 1981 je bila tu več kot polovica prebivalstva kmeč-

kega.

Nekakšno osrednjo portugalsko regijo predstavlja južneje ležeča Beira, ki jo delimo na 3 precej različne province. Najbolj gorska je Beira Alta (Zgornja Beira), ki predstavlja nadaljevanje kastilskega platoja z vzhoda. Tu je najvišji granitni masiv v državi Serra da Estrêla (Zvezdno gorovje) z nadmorsko višino 1993 m. V odmaknjeni legi ob španski meji je redko naseljena Beira Baixa (Spodnja Beira). Najpomembnejša je Beira Litoral (Obalna Beira), ki je sestavljena iz sipinaste obale z lagunami in obsežnimi borovimi gozdovi ter iz obljudene notranjosti z rodovitnimi dolinami in starim univerzitetnim mestom Coimbra.

Ribatejo je izrazito prehodna provin-

Slika 3: Ob zgornjem toku reke Douro se nahaja strogo omejeno območje pridelave slovitega vina portovca. Celotna pokrajina je spremenjena v enkraten sistem vinogradniških teras na kristalinskih kamninah. (Foto: Jurič Senegačnik.)

Slika 4: Najbolj znamenito drevo na Portugalskem je hrast plutovec. Še posebej je značilen za Alentejo v južnem delu države. Plutovina je poleg portovca in sardin še danes najznačilnejši portugalski izvozni artikel, čeprav je njen delež v vrednosti izvoza le še simboličen. (Foto: Jurič Senegačnik.)

Slika 5: Portugalske province.

ca med severom in jugom ter med obalo in notranjostjo. Leži na obeh bregovih reke

Tejo, vendar je prebivalstvo in gospodarsko zgoščeno predvsem na severni strani. Pomembna je za kmetijstvo, še zlasti njen nižji del ob reki.

Estremadura predstavlja najzahodnejšo portugalsko provinco, ki zajema velikanski sestuarij reke Tejo in še precejšen del obale. To je geološko pestro in seizmično zelo nemirno območje. Leta 1755 je to dobro občutila tukaj ležeča portugalska prestolnica Lizbona, ki je doživela katastrofalen potres. Velika mestna aglomeracija Lizbone predstavlja gospodarsko srce države. V pokrajini so tudi nekateri najznamenitejši turistični centri. Z izgradnjo slovitega železnega mostu preko ustja Teja pa se je urbanizacija razširila proti južno ležečemu mestu Setúbal.

Fiziognomija pokrajine pa se popolnoma spremeni v velikanskih prostranstvih Alenteja na jugu države. Sestavljata ga provinci Alto Alentejo (Zgornji Alentejo) in Baixo Alentejo (Spodnji Alentejo). Za to izredno redko poseljeno pokrajino so značilna velikanska ekstenzivno izrabljena posestva. Tipično podobo pokrajini daje hrast plutovec, čigar skorja je eden najznačilnejših portugalskih izvoznih artiklov.

Skraini jug države zavzema Algarve, ki s svojo subtropsko klimo, najtoplejšim morjem v državi in čudovitimi plažami med edinstvenimi klifi tvori pravcati turistični paradiž.

1. Houston, J. M. 1964: *The Western Mediterranean World*. London.
2. Medeiros, C. A. 1987: *Introducao a Geographia de Portugal*. Lisboa.
3. Robertson, I. 1989: *Portugal. Blue Guide*. London, New York.
4. Šegota, T. 1982: *Georafija Južne Evrope*. Zagreb.
5. Way, R. 1962: *A Geography of Spain and Portugal*. London.

SLOVENIJA IN OBMEJNA OBMOČJA

Vladimir Klemenčič

UDK 911.6 (497.12)

SLOVENIJA IN OBMEJNA OBMOČJA

Vladimir Klemenčič, dr., Oddelek za geografijo
Filozofske fakultete, Aškerčeva 12, 61000
Ljubljana, Slovenija

UDC 911.6 (497.12)

SLOVENIA AND BORDER AREAS

Vladimir Klemenčič, dr., Oddelek za geografijo
Filozofske fakultete, Aškerčeva 12, 61000
Ljubljana, Slovenia

Prispevek prikazuje pomen odprtih meja za najrazličnejše spremembe obmejnih pokrajin in vlogo Slovenije in njenih pokrajin kot obmejnih regij.

The task represents the changes in the function of the international border caused by its opening, some geographic changes of the borderlands and role of Slovenia and its lands as bordering regions.

Območje, kjer lahko opazimo vpliv meje v podobi, procesih in funkciji pokrajine na obeh straneh meje, označujemo kot obmejno regijo.

Med državami Zahodne in Srednje Evrope, pa tudi med Slovenijo ter Avstrijo in Italijo, so z obeh strani meje pod vplivom funkcije meja nastala urbanizirana obmejna območja, ki se po geografskih procesih razlikujejo od notranjosti države. Pravzaprav lahko celotno ozemlje Slovenije označimo kot obmejno regijo, saj na njenem ozemlju lahko v prometu in drugih gospodarskih in negospodarskih dejavnostih ugotovimo učinke odprte meje kot rezultat njenega čezmejnega povezovanja s sosednjimi državami.

S hitrim gospodarskim razvojem Slovenije in Evrope po drugi svetovni vojni ter z meddržavnim povezovanjem z evropskimi državami z blagovno menjavo, s stopnjevanjem turističnih tokov ter z zelo intenzivnim celoletnim pretakanjem delovne sile Balkana v zahodnoevropske države in nazaj, je Slovenija v zadnjih dveh desetletjih postala osrednji prostor mednarodnega tranzitnega prometa in prvorazredni evropski prometni voz, zato se v določeni meri lahko primerja z mednarodno tranzitno vlogo obmejnega prostora med državami Beneluxa, Francijo, Zvezno republiko Nemčijo in Švico. Ta vloga je zaradi intenzivne povezanosti obmejnih območij Slovenije z obmejnimi območji sosednjih držav na osnovi številnih mednarodnih dogovorov, ki posegajo v vse oblike človekove dejavnosti tako na meddržavni osnovi kot na osnovi dogovorov med državami skupnosti Alpe-Jadran, še posebej poudarjena. Prehod-

na lega na severozahodu Jugoslavije med velikimi evropskimi pokrajinskimi enotami (Alpe, Panonska nižina, severni Jadran, Dinaridi) in med kulturami romanskih, germanskih, slovanskih in ugrofinskih narodov, daje Sloveniji v njeni prostorski funkciji poseben mednarodni značaj.

Mednarodno prometno in prostorsko vlogo omogočajo endogeni (notranji) dejavniki obmejnosti, ki so posledica dejavnikov družbenega razvoja Slovenije, ter eksogeni (zunanji) dejavniki obmejnosti, ki učinkujejo iz območij zunaj Slovenije.

Med zunanje dejavnike lahko štejemo bližino metropolitanske regije Lombardije v severni Italiji, iz katere se ponujajo preko Slovenije na vzhod in v nasprotni smeri tokovi blagovnega prometa, v prvi vrsti preko na novo zgrajenega mejnega prehoda z avtoporti na obeh straneh slovensko-italijanske meje v Štandražu pri Gorici v Italiji in v Vrtojbi pri Novi Gorici. Zaradi velikega blagovnega prometa so bili veliki avtoporti zgrajeni tudi pri Fernetičih pri Sežani na obeh straneh slovensko-italijanske meje.

Za obmejnost Slovenije imajo velik pomen tudi severnojadranska mednarodna pomembna pristanišča Trst, Koper in Reka, iz katerih in v katera prehaja preko Slovenije velik obseg blaga iz severnega Jadrana v Srednjo Evropo in v nasprotni smeri. Za mejne prehode in vso Slovenijo so zelo pomembni tudi prometni tokovi iz Zahodne Evrope preko Zvezne republike Nemčije in Avstrije, ki se pretakajo čez našo mejo prek mejnih prehodov Podkoren, Ljubelj in Šentilj po cestah in železnicah.

Ker nas iz vseh smeri obkrožajo avto-

ceste, je razumljivo zanimanje zahodnih držav za čim hitrejšo izgradnjo avtocest iz severne Italije preko Trsta in Gorice, iz avstrijske smeri skozi Karavanški predor in v smeri Graz-Maribor-Zagreb, saj so to najpomembnejše zveze iz Zahodne k državam jugovzhodne Evrope in Bližnjega vzhoda.

Med sestavine obmejnosti moramo prištevati tudi veliko koncentracijo mednarodno pomembnih letališč na obmejnih območjih, ki deloma že usklajujejo porazdelitev svojih vlog (Ljubljana, Maribor, Porto-ruž, Zagreb, Krk, Celovec, Gradec in Trst).

Zelo pomembna je modernizacija železniških prog, kar bi omogočilo nadaljnje izpopolnjevanje vloge Slovenije kot obmejne in mednarodno tranzitne regije za celo Evropo. Z izgradnjo Karavanškega predora je postal prostor med Ljubljano, Beljakom, Trbižem, Vidmom, Trstom, Reko ter Zagrebom in Mariborom prometno tranzitni prostor Srednje Evrope evropsko zelo pomemben. Na to najbolj kaže dejstvo, da imamo na okoli 617 km dolgi bivši jugoslovanske državne meje na območju Slovenije več kot 100 mejnih prehodov različnih tipov – mednarodne, maloobmejne, sezonske za kmete, ki imajo zemljo na obeh straneh meje, ter sezonske turistične prehode. Te mejne prehode uporabi letno okrog 80 milijonov potnikov. Poleg tega lahko kmetje, ki imajo zemljo na obeh straneh državne meje, čez dan prehajajo mejo ob določenem času, z določeno količino blaga, prevoznim sredstvom in kmetijskim orodjem.

Med notranje dejavnike obmejnosti Slovenije štejemo poleg velike prostorske koncentracije mednarodno pomembnih prometnih zvez tudi samo zasnovo socialnega, ekonomskega in prostorskega razvoja, ki temelji na načelih policentrizma in decentralizacije razvoja. Prav učinkovitost pri uveljavljanju načela policentrizma v industrializaciji in v vseh drugih človekovih dejavnostih gospodarske in negospodarske sfere je uspelo Sloveniji ustvariti prostorska težišča družbenoekonomskega razvoja tudi zunaj večje koncentracije v prostoru med Mariborom, Celjem, Ljubljano z okolico in na Gorenjskem, torej v vseh delih Slovenije, s tem pa tudi v obmejnih območjih ob italijanski, avstrijski in madžarski meji, zlasti še ob mednarodno pomembnih poteh. Tako so se ta območja zelo hitro spremenila iz

agrarno zaostalih v urbanizirana območja. Ker je gospodarskemu razvoju na obrobju zlasti v obmejnih območjih sledil razvoj vseh neagrarnih dejavnosti, ki so potrebne za kvalitetnejše življenje prebivalstva (šolstvo, kultura ter izgradnja tehnične infrastrukture), so se razvili bolj ali manj razviti obmejni predeli, poseljeni s sorazmerno visoko kvalificiranim prebivalstvom, usposobljenim za izvajanje nalog, ki so povezane z regionalno strukturo obmejnih območij, z lastnim gospodarstvom in upravljanjem z zahtevno mejno infrastrukturo, ki je potrebna za prenos blaga, prehod potnikov in prenos informacij preko odprte meje za domače in mednarodne potrebe. Razvijanje takšnih funkcij zahteva tudi moderno opremljene mejne prehode in opravljanje posebnih dejavnosti, ki so potrebne za razvijanje in usklajevanje življenjskih potreb prebivalstva obmejnih območij in tudi bolj oddaljenih območij.

Ob vse intenzivnejši razvitosti obmejne vloge Slovenije ter ožjih obmejnih območij in ob povezovanju le-teh z obmejnimi območji sosednjih držav se odpirajo slovenski narodnostni manjšini v sosednjih državah – v Furlaniji in Julijski krajini v Italiji, na Koroškem in Štajerskem v Avstriji ter Porabju na Madžarskem, prav tako pa tudi italijanski in madžarski manjšini v Sloveniji, možnosti za vlogo posrednika pri povezovanju Slovenije s sosednjimi državami. V procesu odpiranja in povezovanja sosednjih dežel in regij dobiva slovenska, italijanska ali madžarska manjšina, ki obvlada jezik in kulturo dveh sosednjih držav, vse večji pomen. To pa velja še posebej tedaj, kadar se nacionalna manjšina, kot na primer slovenska, vključuje in povezuje v gospodarske in kulturne tokove svojih držav, med drugim z ustanavljanjem lastnih zasebnih podjetij, podjetij slovenske nacionalne skupnosti in mešanih podjetij, ki so v obmejnem območju zgrajena tako s kapitalom iz Slovenije kot tudi s kapitalom iz Avstrije, Italije in drugih držav. Tako je slovenska manjšina s svojim vključevanjem v čezmejno sodelovanje na področju gospodarstva, kulture in znanosti postala pomemben dejavnik za razvoj Slovenije. Med Slovenci v sosednjih državah imamo danes nad dvesto znanstvenih delavcev, ki imajo zato, ker živijo v tehnično bolj razvitih državah, funkcijo povezovanja na kultur-

nem področju in pri prenosu znanja. Posebno funkcijo imajo pri tem gospodarskem povezovanju mešana industrijska podjetja, ki so razporejena na nacionalno mešanih, tudi s Slovenci poseljenimi obmejnimi območji v Italiji in Avstriji.

Ločimo lahko tri tipe obmejnih območij, ki se med seboj razlikujejo po stopnji urbaniziranosti, propustnosti meje, regionalni povezanosti z obmejnimi območji sosednjih držav, času nastanka meje, fizično-geografski podobi (zlasti reliefu), družbenoekonomski razvitosti, intenzivnosti pretoka ljudi, blaga in informacij preko meje ter po medsebojnem prekomejnem vplivanju človekovih dejavnosti na razvoj, vlogo in podobo kulturne pokrajine.

Primer obmejnega območja, ki je doseglo najvišjo stopnjo urbaniziranosti in čezmejne regionalne povezanosti prebivalstva, gospodarstva in kulture, predstavlja v Sloveniji obmejno območje v zaledju Trsta med Koprom, Hrpeljami, Sežano in Novo Gorico. Posebnost tega območja je tudi v tem, da se je razvilo ob novo nastali meji v sorazmerno kratkem štiridesetletnem obdobju.

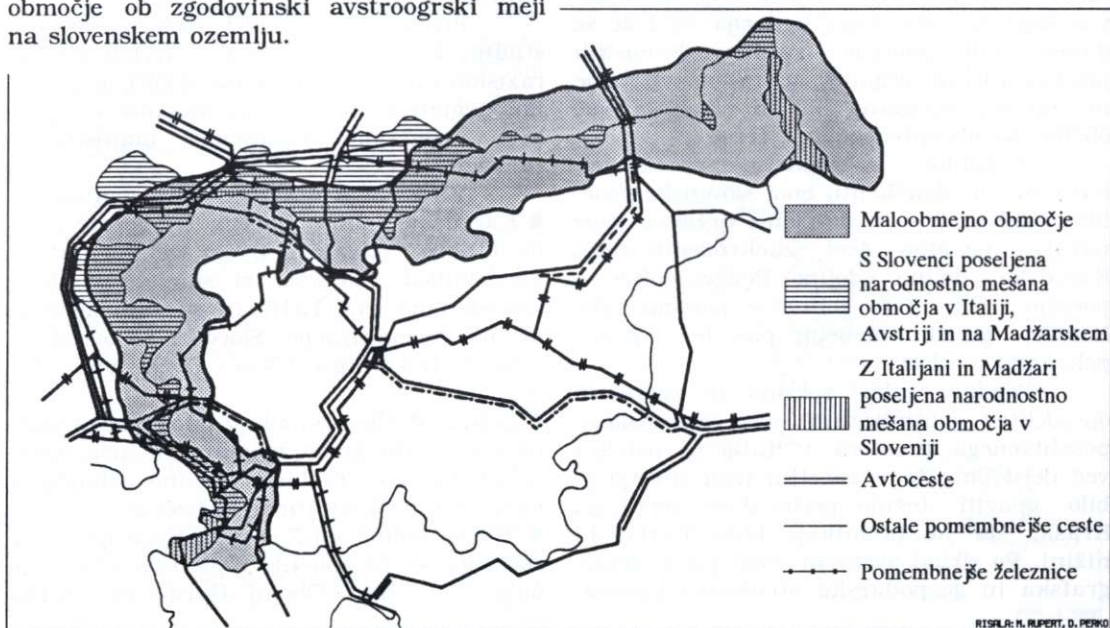
Primer nižje razvitega obmejnega območja je prostor na obrobju Avstrije in Slovenije, stran od velikih centrov, brez lastnih centralnih naselij vzdolž slovensko-avstrijske meje, ki je že več stoletij pred prvo svetovno vojno predstavljala obmejno območje ob zgodovinski avstroogrski meji na slovenskem ozemlju.

Tretji tip obmejnega območja Slovenije predstavlja obmejno območje ob slovensko-madžarski meji pri Lendavi v Prekmurju, ki je bila po prvi svetovni vojni na novo postavljena med Jugoslavijo in Madžarsko. Tako je Lendava izgubila del svojega gravitacijskega zaledja, ki je pripadel Madžarski. Zato je to ozemlje ostalo nerazvito vse do zadnjih dveh desetletij.

Pod vplivom bolj ali manj uspešnega uveljavljanja policentričnega družbenoekonomskega razvoja na obmejnih območjih Slovenije lahko spremljamo večji ali manjši gospodarski napredek, ki ga omogoča zasnova načrtnega razvoja obmejnih, nerazvitih, hribovskih in narodnostno mešanih območij Slovenije. Bolj ali manj lahko ugotovimo vpliv odprte meje v eni ali drugi obliki na vseh obmejnih območjih Slovenije, kjer že sam občutek možnosti vsakodnevnega prehoda meje, ne glede na gospodarske koristi, vzbuja pri prebivalstvu obmejnih območij prijetno psihološko razpoloženje, kar ugodno vpliva na zadrževanje prebivalstva in ohranjanje kulturne pokrajine (1).

1. Klemenčič, V. 1987: *Državna meja na območju SR Slovenije in obmejna območja kot nov geografski fenomen. Razprave in gradivo - Treatises and Documents*, št. 20. Ljubljana.

Slika 1: Nekatere značilnosti obmejnih območij Slovenije.

REGIONALIZACIJA SLOVENSKEGA POSELITVENEGA PROSTORA V ITALIJI

Pavel Stranj

UDK 711.2 (450.36-863)

REGIONALIZACIJA SLOVENSKEGA POSELITVENEGA PROSTORA V ITALIJI

Pavel Stranj, Slovenski raziskovalni inštitut (SLORI), G. Galina 5, 34122 Trst, Italija

Prispevek nakazuje naravne, zgodovinske, družbenogospodarske ter etnične značilnosti posameznih enot, v katere se je izoblikoval današnji poselitveni prostor Slovencev v Italiji.

UDC 711.2 (450.36-863)

REGIONALIZATION OF AREA SETTLED BY SLOVENES IN ITALY

Pavel Stranj, Slovenski raziskovalni inštitut (SLORI), G. Galina 5, 34122 Trieste, Italy

The task represents some natural, historical, socioeconomical and ethnical characteristics of area settled by Slovenes in northeast Italy.

Slovenci v Italiji so običajno opredeljeni na podlagi pokrajine, v kateri živijo. V izrazih, kot so "Slovenci v videmski pokrajini", "Slovenci na Goriškem" in "Slovenci na Tržaškem", najdemo dobri poznavalci te skupnosti glavne značilnosti teh posameznih enot: prvi živijo v razmeroma goratem in slabo razvitem območju in dejansko ne uživajo nobenih narodnostnih pravic; ostali dve komponenti pa živita na razvitejšem območju in, zlasti tržaški del, lahko računata na določeno število mednarodnih pogodb ter državnih zakonov, ki jima priznavajo status zaščitene manjšine.

Kot poselitveni prostor tako splošno definiranih Slovencev v Italiji se navadno razume območje 36. občin, ki delno ali v celoti zajemajo zahodno jezikovno mejo slovenskega naroda. Tega kriterija se drže še danes tudi politične zahteve slovenskih predstavniških organov v Italiji: priznanje in zaščita manjšine naj bi obsegala vse občine, ki jih opredeljuje ta črta.

Nekoliko podrobnejša razčlenitev naravnih in družbenih enot slovenske poselitve med to črto in današnjo državno mejo navaja navadno šest zaokroženih regij: Kanalsko dolino, dolino Režije, doline v porečju reke Ter, doline v porečju reke Nadiže, goriški obmejni pas ter tržaško pokrajino v celoti.

Vendar tako splošna in zastarela opredelitev posameznih enot slovenskega poselitvenega prostora v Italiji ne ustreza več dejstvu. Že v začetku tega stoletja je bilo opaziti težnjo prebivalcev goriškega Krasa, da se premikajo bliže Furlanski nižini. Po drugi svetovni vojni pa je demografska in gospodarska struktura Beneča-

nov (prebivalcev Režije, terskih in nadiških dolin) doživela izredno krizo, ki je v nekaj desetletjih pahnila več kot polovico prebivalstva v sosednja furlanska območja, ali pa na tuje.

Zaradi teh in drugih pomembnih premikov in preobrazbe strukture prebivalstva je potrebna bolj podrobno razčlenjena regionalizacija slovenske prisotnosti v deželi Furlaniji Julijski krajini. V tem prispevku so nakazani obrisi take regionalizacije, ki je zgrajena na dveh metodoloških omejitvah: upoštevana je le vzhodna polovica dežele, ki pa gotovo vključuje ogromno večino vseh Slovencev v tej upravni enoti; kot osnovna prostorska enota so upoštewane posamezne občine v celoti, ne glede na njihovo notranjo razčlenjenost (slika 1).

Prikaz, ki je del širše zasnovane študije, ki jo izvaja avtor v okviru svojega raziskovalnega področja na SLORI, je potrebno jemati le kot delovno hipotezo na podlagi dosedanjih ugotovitev manjšinskih raziskovalcev.

VIDEMSKA POKRAJINA (osem enot):

- Kanalska dolina. Obsega tri gorate občine (Tabljo, Naborjet - Ovčjo vas ter Trbiž). Zgodovinsko so vse tri spadale v okvir Koroške (do leta 1918) in so zato doživele močno germanizacijo. Slovenci so osredotočeni v trikotniku Ukve - Ovčja vas - Trbiž.

- Dolina Režije sovpada z istoimensko občino in je zelo jasno začrtana, točneje zaprta enota, kar razlaga izredno arhaičnost njene slovenske kulturne dediščine.

- Terske doline ali Zahodna Benečija. Julijske Alpe se tu spustijo v predalpski svet in dalje v nižino. Občini Bardo in Tipana

imata še gorati značaj, ostalih šest pa sega iz nižine bolj ali manj visoko: Gorjani, Čenta, Neme, Ahten, Fojda in Tavorjana. Nižina je furlanska.

● Nadiške doline. To je strnjen sklop sedmih občin: Podbonesec, Sovodnje, Grmek, Dreka, Srednje, Sv. Lenart in Špeter. Navadno se jim dodaja tudi Praprotno, ki sicer leži na desnem bregu Idrijce. To je najmočnejše slovensko jedro v videmski pokrajini. Rezija, Bardo, Tipana in sedem nadiških občin so pretežno slovenske.

● Železna dolina z Dunjo in Klužami. S to enoto zapuščamo območje slovenske zgodovinske poselitve v videmski pokrajini in začenjamo širok pas novejšega naseljevanja. Slovenska prisotnost je skromna (nekaj sto družin), osredotočena v pasu Mužac - Humin.

● Videmsko obmestje. Postopoma se je v sedež pokrajinske uprave in okolico priselilo vsaj 1500 družin, ki pa niso doslej razvile nobene oblike organizirane prisotnosti.

● Vmesno, prehodno območje med Benečijo in Vidmom. Zlasti občine Buttrio, Manzano in S. Giovanni al Natisone, (znani industrijski "trikotnik stolice") so glavni zaposlitveni bazen Benečije. Čedad je mestno središče, h kateremu gravitirajo nadiške doline, občini Moimacco in Premariacco, pa spalna naselja zaposlenih v Vidmu, Čedadu in v trikotniku stolice.

● Furlanska nižina. To je pretežno agrarno območje z nekaj industrijskimi in terciarnimi središči, v katerih je našlo zaposlitev približno sto beneških družin. Sem spada tudi turistično razvita laguna, zlasti Lignano.

GORIŠKA POKRAJINA (pet enot):

● Brda. Občine Dolenje, Krmin in Števerjan obsegajo italijanski rob Brd. Slovenci so večinoma v Števerjanu. Prebivalstvo je v polni meri izkoristilo odlične pogoje za vinogradništvo.

● Občina Gorica. V mestnem jedru in v predmestjih so Slovenci že dolgo trdno zasedeni.

● Goriški Kras obsega slovenski občini Doberdob in Sovodnje, h katerima bi spadala po naravnih značilnostih tudi občina Zagraj.

● vendar je bila ta iz družbenogospodarskega vidika priključena skupini osmih občin, ki jih Slovenci imenujejo Laško. To je industrijski pol goriške pokrajine; temu

lahko dodamo tudi turistično središče Gračež.

● Preostalih 10 občin na Goriškem tvori pretežno agrarni podaljšek Furlanske nižine, ki tudi po jezikovni plati sega do goriških vrat.

TRŽAŠKA POKRAJINA (tri enote):

● Tržaški Kras obsega občine Devin - Nabrežina, Zgonik in Repentabor. Pretežno slovenski sta samo še zadnji dve.

● Občina Trst. Poleg mesta samega in predmestij obsega tudi del kraške planote in s svojim mestnim vplivom pogojuje razvoj in podobo celotne pokrajine. Tu je glavno jedro vseh slovenskih ustanov v Italiji.

● Breg in Milje. Občina Dolina sega delno na Kras, delno pa v istrski fliš, iz katerega je zgrajena tudi miljska občina na istoimenskem polotoku. Dolina je pretežno slovenska, v mestnem jedru Milj pa so Slovenci prisotni že stoletja, čeprav kot majhna manjšina.

Slika 1: Pokrajine slovenskega poselitvenega prostora v Italiji.

JEZERSKO - KLIMATSKO ZDRAVILIŠČE**Bojan Popovič**

UDK 551.584(497.12 Jezersko):615.834

JEZERSKO - KLIMATSKO ZDRAVILIŠČE

Bojan Popovič, Gimnazija Šentvid, Prušnikova
98, 61000 Ljubljana, Slovenija

UDC 551.584(497.12 Jezersko):615.834

JEZERSKO - CLIMATICAL SPA-RESORT

Bojan Popovič, Gimnazija Šentvid, Prušnikova
98, 61000 Ljubljana, Slovenia

Rezultati raziskovalne naloge kažejo, da je klima Jezerskega, ki je blažilna v času od maja do oktobra in jo karakterizirata majhno število meglenih dni in majhna verjetnost poletne soparnosti, primerna za izvajanje klimatske zdraviliške dejavnosti.

The results of the research work show the climate of Jezersko - which is appeasing in the period from May till October and which is characterised by the low number of foggy days and the low probability of stifling heat in summer - as suitable for the spa-resort activity.

Na Jezerskem je bil med letoma 1952 do 1980 provizorični sanatorij za zdravljenje očesne tuberkuloze, ki je deloval na predpostavki, da ima kraj zdravilno klimo (3, 4). Toda kljub nekaterim raziskavam (2) doslej še ni bilo dokončno dokazano (vsaj z današnjega aspekta), ali je klima Jezerskega resnično primerna za klimatsko zdravilišče. Zato je bil osnovni namen moje naloge to trditev po sodobnih metodah potrditi ali zanikati (3). Pogoj za to pa je izdelava t.i. bioklimatske analize, ki obravnava vpliv klimatskih značilnosti kakega kraja na človekovo počutje in zdravje (5).

Kot bioklimatske pokazatelje sem uporabil t.i. enostavne bioklimatske mere, s katerimi se vrednoti povprečna razporeditev biotoplotnega učinka (3). Ta obravnava vpliv klime na toplotno-vodno regulacijo človekovega organizma (5).

Eden najpomembnejših enostavnih bioklimatskih mer je OHLADITVENI INDEKS (H). Ta poda v eni sekundi izgubljen količino telesne toplote na m^2 telesne površine (t.i. konvektivno oddajanje toplote), (5). Konvektivno ohlajanje pogojujeta temperatura in veter (npr. nižja temperatura in močnejši veter pospešujeta ohlajanje). Zato je vrednost H odvisna od temperature zraka in hitrosti vetra, ki ju vstavljamo v enačbo za H (5, 6). Vsaki vrednosti H ustreza po t. i. Schmidtovi skali določen razred človekovega občutja (npr. vrednostim H med 630 in 920 J/m^2s ustreza blago oz. ugodno občutje; med 920 in 1260 J/m^2s hladno občutje itd.), (5).

V bioklimatskih analizah je pomembno tudi vrednotenje soparnosti, ki se

določa s PARNIM PRITISKOM VODNE PARE V ZRAKU (e) in t.i. EKVIVALENTNO TEMPERATURO (T_{eq}). Parni pritisk se računa s t.i. psihrometrično enačbo, vrednosti tega indeksa nad 16 hPa pa že označujejo učinke soparnosti. Enačba za T_{eq} pa poleg parnega pritiska upošteva tudi temperaturo zraka in je zato za vrednotenje soparnosti bolj korektna mera (3, 5, 6.). Mednarodni kriteriji za klimatsko zdravilišče dopuščajo le 25 dni v letu z vrednostmi T_{eq} nad 49°C (1).

Klimatska in bioklimatska ocena temelji na obdobju v letih 1974-83 ter primerjavi z letom 1969 (3).

Rezultati raziskave ohladitvenega indeksa in vrednotenja po Schmidtovi klasifikaciji so prikazani na sliki 1 (na abscisi so dekade, na ordinati pa dnevi v dekadah). Do konca februarja se pojavlja na Jezerskem v glavnem hladno ali mrzlo občutje. Prevladujoče hladno občutje se zavleče nato vse do konca aprila. Z majem se začne obdobje blagega oz. ugodnega občutja, ki prevladuje vse do konca oktobra. Izjema so poletni meseci, ko se pogosto pojavlja tudi toplo občutje. V začetku novembra nastopi nagel prehod iz blage v mrzle kategorije občutja, ki so nato prevladujoče do konca leta.

Preglednica 1 prikazuje potek maksimalnih vrednosti parnega pritiska ob 14 uri. Vidimo, da te v poletnih mesecih lahko presežejo mejno vrednost 16 hPa. Toda povprečne vrednosti kritične meje ne presegajo, zato lahko označimo soparo na Jezerskem bolj kot izjemo, posebno ker jutranje vrednosti e niso nikoli višje kot 16 hPa. Zato predlagam, da bi bilo treba redno

spremljati vrednosti e in T_{eq} ter po potrebi predstaviti dejavnosti na jutranje ure, ko se soparnost nikoli ne pojavlja.

Potek maksimalnih vrednosti T_{eq} (preglednica 1) je podoben poteku e . Čeprav vrednost T_{eq} poleti čez dan lahko presežejo 49°C , se to dogaja bistveno manj kot 25 dni v letu, kar zadovoljuje mednarodne kriterije.

Kot posebno značilnost klime Jezerskega bi omenil izredno majhno število meglenih dni, saj je raziskava pokazala, da se pojavlja megla v povprečju le 11-krat na leto, kar je bistveno pod kritično mejo (50 dni), (1).

V splošnem lahko na podlagi opisanih rezultatov ocenimo, da klima Jezerskega kaže vse indikacije zdravilne klime. Zato menim, da bi bilo treba uvesti na Jezerskem še dodatne meritve, ki bi omogočile uporabo t.i. termodinamičnih modelov in s pomočjo teh še bolj poglobljene bioklimatske analize. Bila bi namreč velika škoda, da tako idealnih učinkov klime Jezerskega ne bi v celoti preučili in jih tudi izrabljali (obširneje o rezultatih in zaključkih v 3).

Preglednica 1: Absolutne maksimalne vrednosti parnega tlaka v hPa in absolutne maksimalne vrednosti ekvivalentne temperature v $^{\circ}\text{C}$ za leto 1969.

Mesec	Ura merjenja					
	Parni tlak			Ekvival. temp.		
	7.00	14.00	21.00	7.00	14.00	21.00
Januar	7.2	7.2	8.4	5.1	8.1	6.1
Februar	7.4	7.9	7.1	4.2	5.0	4.2
Marec	8.5	8.7	7.0	4.9	10.0	5.4
April	9.6	8.9	10.0	8.8	19.0	9.8
Maj	13.7	14.1	14.8	16.2	22.9	16.2
Junij	13.8	14.8	15.5	15.1	20.1	16.1
Julij	17.8	18.0	19.8	16.3	24.0	18.6
Avgust	16.5	19.2	17.8	14.8	21.7	18.4
September	14.3	17.1	14.9	12.8	20.6	13.7
Oktober	11.6	13.7	11.9	9.5	15.6	10.4
November	12.7	12.5	13.2	12.6	12.9	12.6
December	5.2	6.6	6.7	2.1	3.5	5.0

1. Begriffsbestimmungen für Kurorte, Erholungsorte und Heilbrunnen. Bonn, 1972.

2. Furlan, D., Košir, D. 1976: Klima Jezerskega in njena klimatsko-terapeutska vrednost. Meteorol. zavod SRS. Ljubljana.

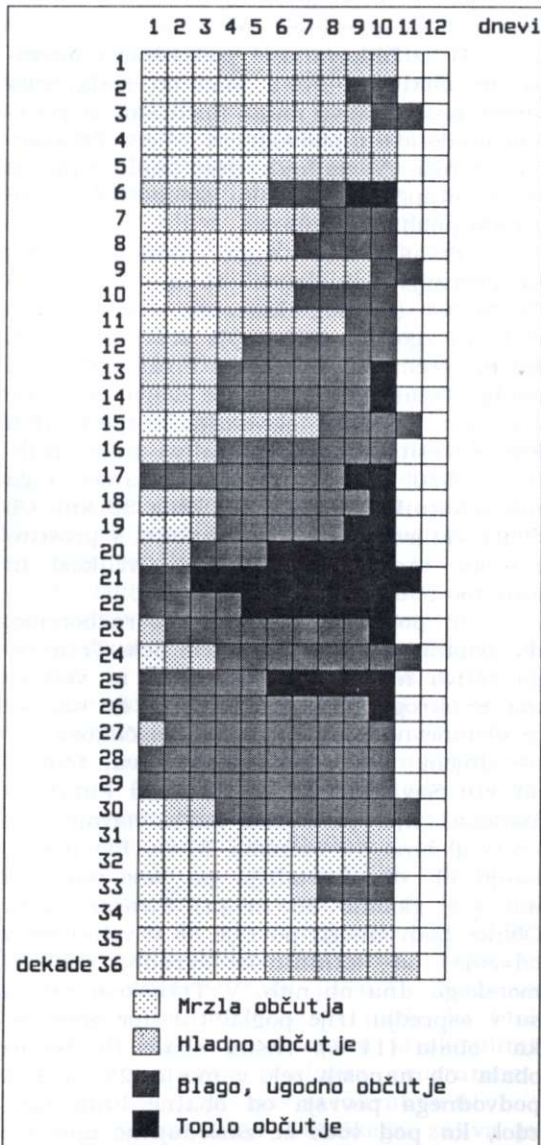
3. Popovič, B. 1991: Jezersko - klimatsko zdravilšče. Tipkopis na IGU, Ljubljana.

4. Stergar, S. 1956: Razvoj sanatorijskega zdravljenja očesne tuberkuloze v LR Sloveniji, in naši prvi rezultati. Zdravstveni vestnik 4. Ljubljana.

5. Vida, M. 1990: Medicinska meteorologija. Ljubljana.

6. Zaninović, K., Pleško, N. 1983: Biometeorološki indeksi u oceni termičkog komforta Zagreba. Bioklimatske karakteristike Zagreba, Rasprave - Press 18. Zagreb.

Slika 1: Pogostost pojavljanja posameznih razredov občutja po Schmidtovi klasifikaciji po posameznih dekadah leta 1969.

PODVODNI TRIGLAV

Milan Orožen Adamič

UDK 551.46(497.12-14)

PODVODNI TRIGLAV

Milan Orožen Adamič, mag., Geografski inštitut Antona Melika ZRC SAZU, Gosposka 13, 61000 Ljubljana, Slovenija

V članku so prikazane nekatere osnovne značilnosti podvodnega reliefa Tržaškega zaliva s kratkim opisom in lego najnižje točke (-37 m) v Sloveniji.

UDC 551.46(497.12-14)

UNDERWATER TRIGLAV

Milan Orožen Adamič, Msc., Geografski inštitut Antona Melika ZRC SAZU, Gosposka 13, 61000 Ljubljana, Slovenia

Some fundamental features of the Trieste bay underwater relief with a short description of the lowest point along the Slovenian coast (-37 m, underwater Triglav) are presented in the article.

O izoblikovanosti podvodnega površja in obalnega sveta smo do nedavnega vedeli presenetljivo malo. Imeli smo le površno predstavo o podvodnem reliefu Tržaškega zaliva. V zadnjih desetletjih nam je nova potapljaška tehnika omogočila, da se z njim поблиže spoznamo.

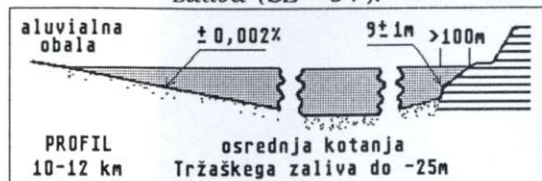
Tržaški zaliv sega nekako do črte, ki povezuje Savudrijski rt z italijanskim Gradežem (Grado), katerega visoki vodni stolp in zgornja nadstropja stavb lahko ob lepem vremenu vidimo iz Pirana. Celotna obala Tržaškega zaliva je dolga približno 130 km, od tega slovenska le borih 46,6 km. Površina Tržaškega zaliva znaša približno 570 km², najdaljše stranice tega mnogokotnika so dolge le okrog 33 km. Ob dobri vidljivosti lahko z vzpetin s prostim očesom brez težav dojamemo velikost in zunanjo podobo Tržaškega zaliva.

Iz pomorske karte lahko razberemo, da globina morja v osrednjem delu Tržaškega zaliva ni nikjer večja od 25 m; večinoma je okrog 20 m. Zanimivo je, da največje globine niso, kot bi morda pričakovali, v osrednjem delu Tržaškega zaliva, temveč ob rtu Savudrija in ob Piranski Punti (rt Madona), kjer pomorska karta navaja največjo globino 40 oziroma 37 m. Pri potapljanju ob rtu Savudrija pa smo namerili največjo globino 36 in pri Piranu 34 m. Oblike podvodnega površja so v veliki meri odvisne od kamninske zgradbe obal in morskega dna ob njih. V Tržaškem zalivu so v ospredju trije poglobitveni tipi: apneniška obala (11 %), flišna obala (60 %) in obala ob nanosih rek v morje (29 %). Pas podvodnega površja od obalne linije navzdol, ko pod vodo še zasledujemo apnenec in fliš, je razmeroma ozek (do največ

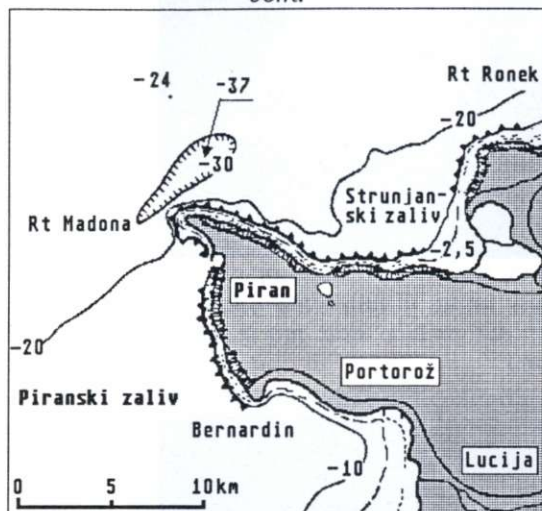
100 m). V globini okoli 10 m naletimo na robove osrednje kadunje, ki jo večinoma strnjeno prekrivajo morske usedline. To je na videz enolična in ravna podvodna pokrajina muljevitega dna. Osrednja uravnava je skoraj povsem ravna (povprečni naklon znaša okoli 0,002 %), okrog 10 km široka in do 25 m globoka ploskev. Dvajset-metrška podvodna plastnica (izobata) nekoliko prečno čez zalive med seboj povezuje najbolj izpostavljene rte, kjer so zaradi orografskih ovir rta morski tokovi močnejši in globine Tržaškega zaliva največje, saj ob razmeroma stalnih in močnih morskih tokovih prihaja do neenakomernega, zmanjšane odlaganja in transporta usedlin. Ob potopih smo mnogokrat opazovali, kako morski tok kakor reka nosi s seboj delce v vodi. Pred Piranom je obsežna depresija (narisana na karti), ki pa še ni podrobno raziskana. Večkrat smo jo merili z eksonderjem (elektronska naprava za merjenje globine na osnovi odboja zvoka) in doslej namerili največjo globino 37,25 m. Tu v neposrednem obalnem pasu 500 – 800 m od obale je torej najnižja točka Slovenije: "podvodni Triglav".

V nasprotju od italijanske strani Tržaškega zaliva, kjer se ob drugih rekah steka v morje Soča, so reke ali potoki pri nas manjši. V Koprski zaliv pritekata Rižana in Badaševica, v Strunjanski zaliv Strunjanski potok in v Piranski zaliv Fazan, Jernejski potok, Drnica ter Dragonja. Vse te vode imajo razmeroma obsežno in za erozijo le malo odporno flišno zaledje. V morje plavijo in ga "zasipajo" s precejšnjimi količinami materiala. Poleg tega imajo te vode izrazit hudourniški značaj. Ob deževju in neurjih spomladi in jeseni lahko

Slika 1: Značilen prečni profil Tržaškega zaliva (SZ - JV).

Slika 2: Skica z vrisanim območjem največje globine morja - podvodnim Triglavom.

ob Jadranski obali in v svetovnih morjih. Kaže, da je ostanek gladine morja zadnje ledene dobe.

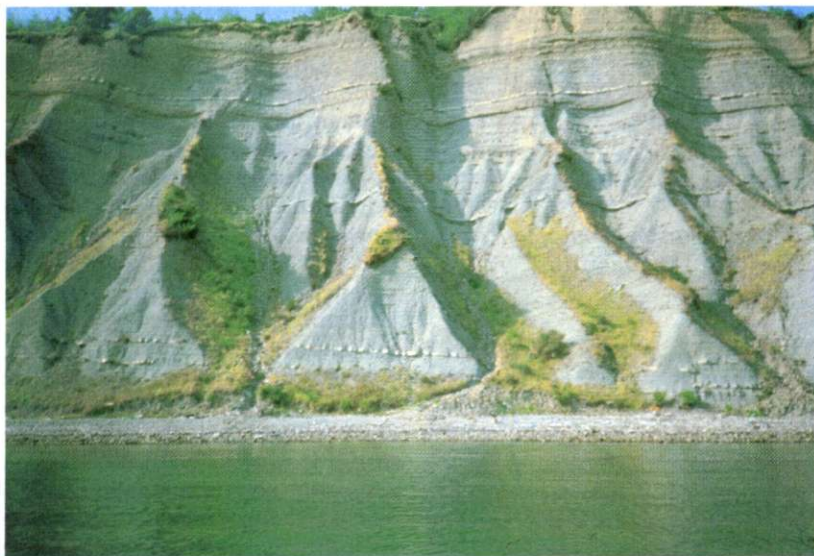
Ob slovenski obali je apneniški tip obale zastopan samo simbolično z nizkim krasom pri Izoli. Zato pa je več slikovitih in domala navpičnih apneniških sten (klifov) na severovzhodnem obroju Tržaškega zaliva, nad Trstom, kjer se Kras prevesi v morje. Na naši strani je vrsta skoraj do 100 m visokih in slikovitih klifov v flišnih kamninah. Razlika me slovenskim in italijanskim delom zaliva je tudi v tem, da na oni strani razen pri Miljah in deloma Trstu skoraj ni fliša. Od Gradeža do izliva Timava v morje so obsežne ravnice z obalnimi plitvinami in lagunami. Izoblikovali so jih nanosi velikih severnoitalijanskih rek, ki so tudi poglavitni onesnaževalci morja. Globine morja tu le zelo počasi naraščajo in dosežejo globino 20 m šele nekje na sredini zaliva. Zaradi razmeroma goste poselitve obal so obsežni deli obalnega pasu močno preoblikovani z nasipi, pristanišči in podobnim. Urbanizacija se hitro in nevzdržno širi in skalni obalni svet, ki predstavlja le razmeroma ozek in najbolj atraktiven pas obalnega sveta, nezadržno spreminja svojo prvotno podobo.

Ob nujnosti kompleksnih prizadevanj za varstvo morja se je tako rodila misel za zavarovanje delčka podvodnega sveta na Punti. Od prvih zamisli do pravne uresničitve tega predloga je poteklo več kot 20 let. V letu 1990 je prišlo do razglasitve naslednjih naravnih spomenikov: Jezeri v Fiesi, Rt Madona v Piranu, park pred hotelom Palace v Portorožu, grič Stena v dolini reke Dragonje in reka Dragonja s pritoki. Od predloga do realizacije zaščite Rta Madona v Piranu za podvodni naravni spomenik (rezervat) v letu 1983 je minilo 7 let. K temu moramo prišteti še prvo zavarovano območje v Tržaškem zalivu (1972), to je podvodni svet in obala ob Miramarskem gradu. Ob tem je nerešenih še vrsta problemov, ki bi jih v najkrajši obliki lahko strnili v problem upravljanja, predstavljanja in smotrne rabe prostora. Nekoliko na boljšem je miramarski park, ki ima upravo s stalno zaposlenimi strokovnimi delavci, didaktičnim gradivom, programom, itd., česar vsega pri nas zaenkrat še ni.

Ekološka kriza Tržaškega zaliva je vedno bolj očitna in dramatična. V zadnjih

močno narasejo in tudi poplavljaajo, v poletni suši pa skoraj povsem presahnejo. Pred stoletno izgradnjo solin so bile tu številne lagune, to so obalne plitvine z močvirjem, jezerci in prav posebno obliko naravnega okolja. S solinarstvom, regulacijami rek in intenzivnim spreminjanjem podobe naravne pokrajine se je ta tip obale ohranil le še v majhnih delcih, vendar s propadanjem solin ponovno dobiva nekdanjo podobo. Globine morja ob tem, navadno zelo kalnem tipu podvodja, le počasi naraščajo proti osrednjim delom sedimentne kadunje.

Drugače je na mestih, kjer segajo flišne kamnine do morja. Živoskalno dno se pod vodo spušča do globine med 8 in 10 m. Tu je pod vodo markanten pregib s strmejšim skokom, ki se nato spušča do sedimentnega dna. Prav ta skok ali rob (ta oznaka se je uveljavila med potapljači) je najbolj slikovita oblika podvodnega površja. Pri rtu Madona ali na Punti, kot pravimo, je to strmejša pobočja visoko tudi do 10 m. To podmorsko teraso zasledimo tudi drugje

Slika 3: Pogled z morja na del stene flišnega klifa. V tem delu obale, od rta Ronek do Izole, se klifne stene vzpenjajo do 90 in več metrov nad morje. (Foto: M. Orožen Adamič.)

Slika 4: V globini približno devetih metrov se skalno dno (abrazijska terasa) prevesi z "robom" v večjo globino. Dno je na tem mestu pri rtu Madona v Piranu običajno lepo poraslo z najrazličnejšimi algami. V ozadju je viden potapljač z jeklenko, ki je dolga približno 1 m. (Foto: M. Orožen Adamič.)

letih se je večkrat zgodilo, da je zaradi pomanjkanja kisika in vsesplošnega onesnaženja prišlo do skoraj popolnega izumrt-

ja vseh organizmov. Res je, da se življenje v krčih še vedno vztrajno vrača. Vendar? Tržaški zaliv, razdeljen med dve državi, je

Slika 5: Na skalnem dnu Tržaškega zaliva je razmeroma bogata flora in fauna. V sredini slike je lepa kolonija koral iz vrste *Cladophora*. (Foto: M. Orožen Adamič.)

Slika 6: Babica, značilna riba plitvega priobalnega morja, gleda iz močno porasle odmrle lupine školjke, kjer si je našla zavetje. (Foto: M. Orožen Adamič.)

majhno robno morje, z izjemno gosto poselitvijo in koncentracijo zelo različnih interesov. Ni dvoma, da je to majhno morje eno izmed ekološko najbolj ogroženih območij Slovenije.

Orožen Adamič, M. 1990: Podvodni relief Tržaškega zaliva in varovanje naravne dediščine. Primorje, Zbornik 15. zborovanja slovenskih geografov, str. 21 – 27. Ljubljana.

PREGLEDNE KARTE REPUBLIKE SLOVENIJE

Božena Lipej

UDK 528.9(497.12)

PREGLEDNE KARTE REPUBLIKE SLOVENIJE

Božena Lipej, mag., Ministrstvo za varstvo okolja in urejanje prostora, Republiška geodetska uprava, Kristanova 1, 61000 Ljubljana, Slovenija

Članek predstavlja serijo preglednih kart merila 1 : 250 000 do 1 : 2 000 000. Predstavljene so poglavitne členitve, opisi, vsebina in drugi za uporabnika zanimivi podatki.

UDC 528.9(497.12)

GENERALIZED MAPS OF REPUBLIC OF SLOVENIA

Božena Lipej, Msc., Ministrstvo za varstvo okolja in urejanje prostora, Republiška geodetska uprava, Kristanova 1, Ljubljana, Slovenia

The paper presents series of generalized maps of Republic of Slovenia from 1 : 250 000 to 1 : 2 000 000 scale. The main divisions, descriptions, contents and other for users interesting data are presented.

Pregledne karte Republike Slovenije so izdelane v merilih 1 : 250 000 do 1 : 2 000 000 (2). Zanje je značilno, da so javne, izdelane v enem kosu na enem listu v različnih formatih in prikazujejo območje Slovenije, del Hrvaške ter slovensko etnično ozemlje v Italiji, Avstriji in na Madžarskem. Skrbnik za njihovo vsebino, vzdrževanje in omogočanje uporabe je Republiška geodetska uprava, ki sodi od konca junija 1991 v sestav Ministrstva za varstvo okolja in urejanje prostora.

Pregledne karte Republike Slovenije so izdelane v Gauss-Krügerjevi konformni projekciji. Generalizirana vsebina je prikazana s pogojnimi znaki, katerih pomen razberemo iz spremljajoče legende znakov. Prikazi posameznih elementov kart so izrisani na več založniških (prozornih) originalih, zato je mogoče kopiranje in tiskanje različnih kombinacij osnovnih vsebin in izdelanih tematik.

Za pregledne karte Republike Slovenije v merilu 1 : 250 000 (format A0, 1189*841 mm; prvič izdelana leta 1983), 1 : 400 000 (format B2, 700*500 mm; prvič izdelana leta 1970), 1 : 750 000 (format A3, 297*420 mm; prvič izdelana leta 1970) in 1 : 1 000 000 (format A4, 297*210 mm; prvič izdelana leta 1986) so izdelani ločeni originali: za hidrografska mrežo, za cestno in železniško (ta je pri merilu 1 : 250 000 še dodatno ločen) omrežje, naselja in orografska imena ter kote, za plastnice in za senčenje, od tematskih originalov pa za razmejitve občin, katastrskih občin (ne v merilu 1 : 1 000 000) in krajevnih skupnosti (ne v merilu 1 : 1 000 000) v različnih povezavah.

Za otočni pregledni karti Republike Slovenije v merilu 1 : 1 500 000 (format B6, 125*175 mm; prvič izdelana leta 1986) in 1 : 2 000 000 (format A6, 105*148 mm; prvič izdelana leta 1986) so izdelani originali: za hidrografska mrežo, za cestno in železniško omrežje ter omrežja naselij in za razmejitve občin.

Najpogostejše se uporabljajo združeni originali, kjer so prikazani vsi elementi osnovnih prikazov (brez tematik). Za posebne namene, ko proučujemo le določene elemente, se s postopkom kopiranja na prozorne ali neprozorne materiale združuje izbor dveh ali treh delnih vsebin, skupno kopiranje četrte pa je še v mejah razpoznavnosti. V povezavi z osnovnimi delnimi originali vsebin se lahko v setu kopirajo tudi primerno izdelane tematike posameznih uporabnikov. Za pregledne karte so bolj od posamičnih kopiranj uporabni tiskani izvodi, ki so izdelani v 10 do 20 variantah in so bili glede na potrebe uporabnikov natisnjeni v nekaj sto do nekaj deset tisoč izvodov. Za izdajanje kopij načrtov in kart skrbi v okviru Republiške geodetske uprave Republiški center geodetske dokumentacije v Ljubljani, na Šaranovičevi 12. Dostopnost do založniških originalov je možna z ustrezno utemeljeno vlogo na Republiško geodetsko upravo, tiskani izvodi pa se dobijo brez vloge.

Perioda vzdrževanja je večletna. Do konca leta 1991 bo obnovljena pregledna karta v merilu 1 : 250 000, kjer bo poleg vsebinskih korektur opravljena tudi revizija zemljepisnih imen in uskladitev le-teh s Pravili Slovenskega pravopisa (1990) glede zapisa velikih in malih začetnic. Izvedene

so bile testne digitalizacije oziroma skeniranja posameznih vsebinskih originalov, vendar bo sistematičen pristop k oblikovanju atributne in grafične baze podatkov pripravljen šele ob koncu leta 1991 oziroma v letu 1992.

Za nekatere uporabnike so zanimiva tudi vmesna merila, ki jih dobimo s kartografsko predelavo (povečavo ali pomanjšavo) izvornih preglednih kart. V preteklem obdobju so bila za naše ozemlje na omejeno razpolago tudi kartografska gradiva, ki jih je izdeloval Vojaškogeografski inštitut iz Beograda (1). Poleg tega, da je za Slovenijo izdelal topografsko karto v merilu 1 : 25 000, ki jo uradno uporabljamo, so za naše ozemlje izdelane še serijske karte: topografska karta v merilu 1 : 50 000, topografska karta v merilu 1 : 100 000, topografska karta v merilu 1 : 200 000,

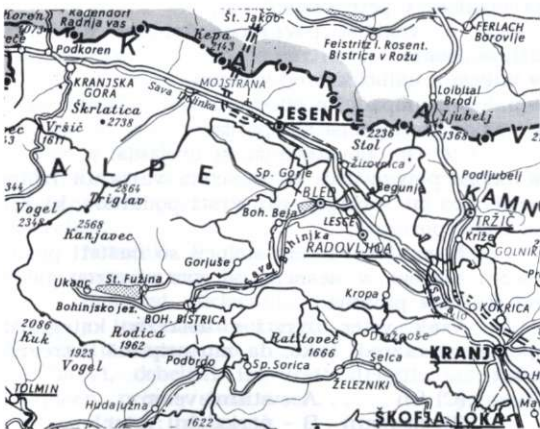
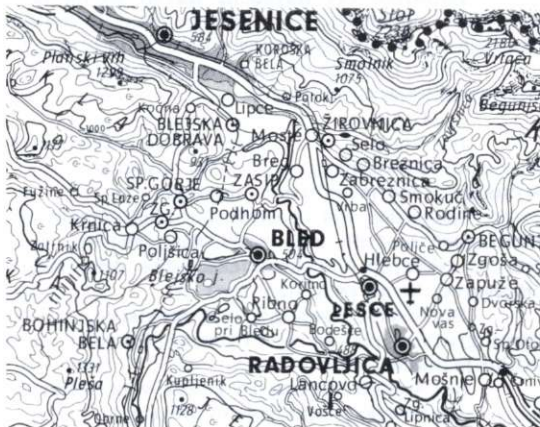
pregledna karta v merilu 1 : 300 000 in pregledna karta v merilu 1 : 500 000. Originali so izdelani zelo podrobno in natančno, saj so služili vojaškim namenom, do teh ali reduciranih vsebin pa verjetno v prihodnje ne bomo imeli možnosti dostopa oziroma uporabe.

Uporaba preglednih kart Republike Slovenije je raznotera: državne potrebe, planiranje, varstvo okolja in dediščine, sektorske potrebe, turizem, rekreacija, statistika, šolstvo in drugo ter seveda geografija.

1. Andelić, M. 1989: *Osvrt na neka kartografsko-redakcijska rešenja na topografskim i preglednotopografskim kartama izdanja Vojnogeografskog instituta. Zbornik radova 45 VGI, Beograd.*

2. Republiška geodetska uprava: *Katalog podatkov geodetske službe, 9/1985 in 9/1986, Ljubljana.*

Slika 1: Izseki iz preglednih kart: levo zgoraj 1 : 250 000, desno zgoraj 1 : 400 000, levo spodaj 1 : 750 000 in desno spodaj 1 : 1 000 000 (vir: Republiška geodetska uprava).

**PISNO PREVERJANJE ZNANJA S TESTNIMI
NALOGAMI IN NALOGAMI OBJEKTIVNEGA
TIPA NA PRIMERU OBČIH GEOGRAFSKIH
POJMOV V SREDNJI ŠOLI**
Karmen Kolenc Kolnik

Od prenove učnih načrtov si učitelji geografije ne obetamo le popravkov vsebin in metodično-didaktičnih navodil, ampak predvsem več materialnih dopolnil. Kaj imam pri tem v mislih? Poleg didaktičnih kompletov še kataloge znanj in seveda, če bo na podlagi le-teh sledilo po štirih letih srednješolskega izobraževanja eksterno preverjanje znanja (za maturo ali zaključne izpite ali sprejemne izpite), tudi zbirko nalog, s katerimi bomo učence lahko uvajali v testno preverjanje znanja. Morda bo to v prihodnje tudi ena izmed tem geografskih delavnic v okviru permanentnega izobraževanja učiteljev.

Že sedaj imamo vsi učitelji določene izkušnje s pisnim preverjanjem in ocenjevanjem znanja. Sestavljanje učnih testov in merjenje rezultatov je težko in odgovorno delo in ga največkrat posameznik ne zmore. Pri nas še nismo imeli skupnih republiških geografskih testov. Večino takšnega preverjanja je ostalo na interni ravni posameznih učiteljev in šol ali morda občinskih aktivov. Zato testi tudi niso bili ustrezno standardizirani.

Pisno preverjanje znanja je sestavni del ocenjevanja geografskega znanja, vendar nikdar ne bo edino ali prevladujoče. Še vedno naj bi veljalo priporočilo: dve ustni oceni na eno pisno. S pisnim preverjanjem tako dopolnjujemo ustno kontrolo, ne smemo pa je nadomestiti. Pisno preverjamo pisne in grafične izdelke učencev. Samo preverjanje ima več oblik: diktat, pisne kontrolne naloge, teste, naloge objektivnega tipa. Diktata pri geografiji ne uporabljamo. Kontrolne naloge so uporabne za kontrolo znanja iz širših tem, zlasti kadar želimo, da učenci samostojno izrazijo svoja mnenja, stališča, vrednote ali jih sprašujemo po obširnejših vzročno-posledičnih odnosih. Vprašanja lahko zastavimo ustno, še bolje je, če jih imajo učenci tudi zapisane na učnih lističih, tabeli ali prosojnici. Danes seveda razmišljamo vedno bolj tudi o računalniških zapisih na ekranih. Nekatere vrste zapisov (n.pr. učni lističi) nam omogočajo večjo individualnost v učnem pristopu, tako da učenci odgovarjajo vsak s svojim tempom in po svojih sposobnostih. Temu je prilagojena tudi vsebina in zahtevnost nalog. O tem bomo več spregovorili v nadaljevanju na primeru nalog objektivnega tipa.

Za ocenjevanje uporabljamo v šolah tudi teste. Testi so raznih vrst, ker so različni kriteriji, po katerih jih delimo. Po številu testirancev so individualni in skupinski, po obsegu gradiva so testi za določen predmet, za tematski sklop itd. Po funkciji, ki se pri izpraševalcu razlikuje, razločujemo:

- teste izobraževanja, oziroma teste znanja;
- teste sposobnosti;

- teste osebnosti v ožjem pomenu besede.

Ta delitev je seveda samo pogojna, ker večkrat ni mogoče potegniti ostre meje med njimi. Vse tri navedene vrste so vključene v učnih testih. Seveda se ti testi razlikujejo po pomenu, tehniki vprašanj in interpretaciji rezultatov. Tu bomo govorili samo o testih izobraževanja, ki jih uporabljamo za določanje izobrazbene ravni in napredka skupine ali posameznika. Pri sestavi testa upoštevamo naslednje merilne značilnosti: veljavnost (validnost), zanesljivost, občutljivost, objektivnost in preizkušnost. Postopek za sestavljanje testa in njegovo izvajanje je standarden. S takšnimi standardiziranimi geografskimi testi bi naj morda v bodoče tudi ustrezno preverjali srednješolsko znanje. Nadrobno standardizacije testov tu ne bomo obravnavali in si jih bralec lahko ogleda v ustrezni literaturi. Navedli bomo nekaj primerov nalog različnih tipov, tako za sestavo testov, kot operativno določenih nalog.

Naloge so namenjene preverjanju občnih geografskih pojmov v srednji šoli pri pouku občne geografije. Naloge so za zgled že rešene.

1. Izbirni tipi nalog:

- naloge z enim pravilnim odgovorom:

Navodilo: Pri navedeni nalogi so na izbiro razni odgovori, a je samo eden pravilen. Obkrožite črko tistega odgovora, ki je pravilen:

Kako imenujemo nauk o premikanju kontinentov (litosferskih plošč):

- a. orogeneza
- b. erozija
- (c.) epinogeneza

- naloge z več pravilnimi odgovori:

Navodilo: Pri navedeni nalogi imate na izbiro več možnih odgovorov. Odgovori so označeni s tiskanimi črkami. Obkrožite črke tistih odgovorov, ki so pravilni!

Starostna sestava prebivalstva, zlasti njeni grafični prikaz s starostno piramido, nam lahko prikaže tudi:

- (a.) število moških in žensk v preteklosti
- b. število gospodinjstev danes
- (c.) možnost za napoved rasti števila

prebivalcev v prihodnosti

- č. velikost povprečne družine v različnih obdobjih

- naloge z najboljšim odgovorom,

- naloge z napačnim odgovorom,

- naloge analognega sklepanja.

2. Tip povezovanja in urejanja:

● naloge povezovanja so posebna varianta izbirnega tipa in vsebujejo dve vrsti podatkov, ki jih je treba povezati:

Navodilo: V levem stolpcu so naštetih posamezni vetrovi, v desnem pa vrste vetrov glede na stalnost pihanja.

Vsak veter uvrsti v ustrezno kategorijo (pojmovni razred) tako, da mu pripišeš ustrezno črko:

(C) fen	A - stalni veter
(B) monsun	B - periodični veter
(A) pasat	C - nestalni (občasni) veter

- (C) burja
(C) tornado

● naloge urejanja so posebna varianta tipa povezovanja in zahtevajo, da testiranec razvrsti podatke glede na določen vrstni red; pri tem se ne zahteva le obvladovanje posameznega občega pojma, ampak tudi vrednotenje njihovih medsebojnih razmerij:

Navodilo: Naslednje energetske vire razvrsti po njihovi pomembnosti, to je po deležu sedanje svetovne proizvodnje energije. Tistemu, ki ima največji delež pripiši 1, naslednjemu 2 in tako dalje.

- (4) hidroenergija
(1) nafta
(5) jedrska energija
(3) zemeljski plin
(2) premog
(6) energija vetra
(7) sončna energija

3. alternativni tip:

naloga vsebuje stališče, ki je pravilno ali napačno, testiranec pa izmed dveh (ali tudi več) možnih odgovorov izbere pravilnega.

● običajna varianta:

Navodilo: Odgovori na spodaj navedena vprašanja! Na vsako vprašanje je mogoče z "da" ali z "ne". Obkroži pravi odgovor!

da (ne) Ali je to VVVVVVVV topografski znak za naftovod?

(da) ne Ali je imigracija priseljevanja prebivalstva?

● modificirana varianta:

Navodilo: Neka spodnja stališča so pravilna, druga napačna. Če je stališče pravilno, obkroži "da" in nič drugega. Če je stališče napačno, obkroži nikalnico "ne" in podčrtaj tisto besedo, ki označuje stališče kot napačno.

(da) ne Na rast števila prebivalcev vpliva ta prirodni prirastek in migracije.

da (ne) Za zmernotopli pas je značilna zelo počasna menjava obdobja slabega, ciklonskega vremena z obdobji lepega ali anticiklonalnega vremena.

4. tip dopolnjevanja in kratkih odgovorov: naloge tega tipa se razlikujejo samo po obliki; če je problem zastavljen v obliki nedokončane stavke, gre za nalogo tipa dopolnjevanja, če pa je zastavljen v obliki vprašanja, je tip naloge s kratkim odgovorom; na ta način smo preverili ali učenec pozna ustrezen termin za določen običajni pojem in če ga zna tudi smiselno uporabiti:

Navodilo: V nakazan prazen prostor vpiši ustrezen termin in ga smiselno uporabi.

Rezultat delovanja pedogenetskih dejavnikov je tudi nastanek različnih plasti v prsti. Te plasti imenujemo Razlikujejo se po barvi, debelini in vrsti drugih lastnosti. Navpičen prerez skozi vse je profil prsti. (odgovor: horizont).

Navodilo: Na navedeni vprašanji morate

odgovoriti v čim krajši obliki - z besedo ali kratkim stavkom. Odgovor napišite na ustrezno označen prostor.

Kako imenujemo stalne vetrove, ki pihajo od subtropskega pasu proti ekvatorju? ... (pasati) ...

V katerem geološkem obdobju je enoten kontinent Pangeja začel razpadati na posamezne kose? ... (mezozoik) ...

5. testi prostih odgovorov: pri njih je potrebno samostojno izdelati in napisati odgovor:

Navodilo: Odgovori na vprašanja.

Katero so bistvene značilnosti celinskega podnebja?

Kakšne spremembe doživlja svetovno gospodarstvo v času energetske krize?

Razlika med temi in običajnimi vprašanji je v tem, da so ta pred uporabo prekontrolirana in popravljena, t.j. standardizirana. Naloge moramo z ustreznim postopkom obdelati, da pridemo do rezultatov (ocen). O tem tu ne bomo govorili.

Za pisno preverjanje znanja in ocenjevanja so v rabi tudi tako imenovane naloge objektivnega tipa, ki jih uporabljamo tedaj, kadar še ni izdelanih testov za določeno področje. Imajo predvsem individualen značaj. Naloge testov morajo biti najprej preizkušene na dovolj velikem vzorcu, tj. na osnovni populaciji. Hkrati je treba pretehtati tudi merilne značilnosti in določiti norme na rezultatih poprejšnje preizkušnje. Brez standardnih norm ni mogoče vrednotiti rezultatov, ki jih doseže posameznik v določenem testu, saj jih ne moremo z ničemer primerjati. Tudi okoliščine za test morajo biti natančno določene (čas, razmere, navodila itd).

Pri nalogah objektivnega tipa pa ni osnovanega raziskovanja na osnovni populaciji. Iz tega vzroka naloge objektivnega tipa nimajo take diagnostične vrednosti za oceno znanja kot testi. Iz istega vzroka tudi rezultatov objektivnih nalog ne primerjamo med razredi ali šolami.

Imajo pa zelo veliko individualno vrednost tako za učenca kot učitelja. Učitelj ima dober vpogled v posamezne faze spoznavne poti učenca in na ta način lahko oceni stopnjo doseženega znanja posameznika. Temu primerno lahko nato izdela dodatne naloge in z večjim številom krajših učnih korakov učenca privede do zastavljenega učnega cilja. Imajo lahko tudi veliko psihološko, vzpodbudno vrednost za učenca. Mnogi učenci izgube voljo in motivacijo ob nenehnem doživljanju negativnih rezultatov pri prezahtevnih ali na razredno "povprečje" naravnanih nalogah.

Z operativno določenimi nalogami, ki so individualne zastavljene (n.pr. pri programiranem pouku) se tako približamo diferenciranemu učnemu pristopu, ob enem pa ne izgubimo časovne ekonomičnosti, saj vsi učenci rešujejo svoje individualne naloge.

Da bi učenec osvojeno znanje lahko upo-

rabil v novih situacijah, mora le-to vsebovati dva bistvena elementa:

- informacijo (v našem primeru geografski pojem), ki jo je učenec osvojil, mora biti splošne narave;

- učenec mora poznati metodo reševanja danih nalog (velja enako za teste) in oblikovati miselne operacije, ki mu bodo omogočile, da bo sposoben samostojno delati.

Zato mora učitelj natančno opisati aktivnosti, ki jih bo učenec sposoben izvesti, ko bo določen pojem osvojil (operativni učni smoter). V primeru učenja običajnih pojmov je pogosto pričakovana aktivnost identifikacija konkretnih primerov za določen pojem. Učenec mora biti sposoben ne samo pojem prepoznati in ga reproducirati, ampak ga aktivno obvladati. To pomeni, da ga zna uporabiti v novih, identičnih učnih situacijah (transfer znanja).

To najlažje preverimo na kombinaciji različnih vrst nalog glede na vsebinske zahteve:

- metoda klasifikacije,
- metoda izločanja negativnega primera iz določenega pojmovnega razreda,
- ugotavljanje ustreznega termina za določen pojem,
- metoda konkretizacije,
- definiranje pojma itd.

Tipi nalog pa so takšni, kot smo jih že navedli pri testih.

GEOGRAFSKI OBZORNIK V UČNI PRAKSI Tatjana Ferjan

V sestavku želimo prikazati didaktično vlogo uporabe člankov iz Geografskega obzorika v učni praksi. Rezultati slonijo na delu v razredih, kjer smo uporabili članke kot gradivo pri učnih urah v različnih metodah in oblikah dela.

V uvodu učenca seznanimo z revijo, ki bo služila kot osnova pri delu. Predstavitev revije je lahko dokaj široka: od zgodovine izhajanja do vsebine, ki jo prinaša. S tem učenci spoznajo revijo in morda se jim odpre želja po branju tudi izven šolskega pouka. Vsebina člankov, zlasti regionalnih, je za učence zanimiva, saj so predstavljeni orisi dežel, ki so jih avtorji obiskali sami, razni strokovni izsledki, rezultati raziskav, kar vse predstavlja prenos in širjenje geografskega znanja in mišljenja med mlade. Poleg tega zadnji letnik revije tudi s samim zunanjim videzom pritegne in vzbudi zanimanje učencev. Slike in karte, ki dopolnjujejo vsebino, pomenijo tisto privlačno silo, ki učence pritegne, ker jim okvirno kaže na glavno vsebino članka. Namen predstavitev revije je torej, da učenci vedo za revijo in njeno vsebino.

Geografski obzornik po vsebini, znanju, ki ga nudi, zahtevnosti in pristopih k danim vsebinam prinaša zelo raznolike članke. Članki morajo biti za pouk izbrani glede na snov, ki jo obravnavamo. Pri tem naj imajo motivacijsko, glavno vsebinsko, dopolnilno ali potrdilno funk-

cijo. Vsebina člankov prikazuje domače ali tuje dežele, je torej regionalna, ali pa tolmači razne pojave in procese. Ker so teksti svobodnejši kot v učbeniku, imajo učenci take vsebine radi. Tako spoznajo zanimivosti doma in po svetu in se jim odpre ideja po spoznavanju in širjenju znanja.

Vsebine so po zahtevnosti različne: od enostavnih prikazov do zahtevnih, sestavljenih vsebin. Zahtevne vsebine razvijajo logično mišljenje (npr. ob obravnavi določenega procesa, ki ima razvojno vsebino). Ko izbiramo vsebine člankov, moramo razmisliti o navedenih postavkah, torej moramo izbrati primerno geografsko vsebino (v zvezi s temo, ki jo obravnavamo) in primernost glede na stopnjo razvoja učencev. Snovna vrednost člankov v Geografskem obzorniku zagotavlja mesto med temeljnimi izvori znanja.

Didaktična vrednost člankov pa je odvisna od tega, kako pristopamo k njim (način dela z njimi) in za kakšno funkcijo jih uporabimo. Ker učenci niso enaki (sposobnost, zahtevnost, predznanje), je tudi njihovo srečanje s članki različno. Pristop k izbranim vsebinam je možno na več načinov:

- po vnaprej določeni poti (delo s tekstom se odvija pod našim vodstvom),
- po po vnaprej določeni poti, vendar je tekst v rokah učencev in je naše vodstvo le posredno,
- samostojno ustvarjalno srečanje s članki.

Pri pristopih k člankom je važno tudi, kdaj in zakaj uporabimo v učnem delu določen tekst. To je sestavni del kompleksne zasnove predstavitev določenih vsebin in se veže z načinom obdelave. Seveda so didaktični pristopi tudi nujno sestavni del vsebinske predstavitev. Delo s člankom iz GO je torej kompleksno in hierarhično od različnih stopenj vsebin do številnih možnih variant del (pristopi, izvedbe) v toku učnih ur, od česar je odvisna didaktična vrednost.

Osnovne oblike dela z GO potekajo v toku učne ure. V uvodu preberemo odlomek zaradi izhodiščne motivacije oz. da nakažemo problem, ki bo vodilo ure. Tekst vključimo v razlago oz. razlagamo ob njem. V zaključni fazi uporabimo članek za potrditev oz. dopolnitev razlage. Uspešnost dela (motiv, spoznavanje novih informacij) je zaradi nove revije (t.j. GO), zaradi zanimivosti, ki jih želimo prebrati, in zaradi ilustracij, ki jih uporabimo poleg teksta, velika. Isti tekst lahko uporabimo na različnih etapah ure in z različno funkcijo. Poizkusi so pokazali, da učenci radi delajo s tekstom in da je znanje, pridobljeno na ta način, obsežnejše in trajnejše. Primernih člankov je v GO zelo veliko.

Prehodne oblike dela s tekstom so tiste oblike, pri katerih učenci dobe navodilo za delo, a potem delajo sami. Navodila so sledeča: učitelj snov deli in razdeli tekste, sestavi vprašanja na tekst, učenci se odločijo za skupine po interesu za določene vsebine, sledi delo s tekstom po skupinah, poročanje skupin in frontalni zaklju-

ček. Raven aktivnosti učencev je v glavnem na reprodukativni stopnji, vendar je pri poročanju nujno logično mišljenje.

Npr. učencem damo v raziskavo članke: Slovenske občine po gostoti poselitve, gozdne in pašniške površine ali iz regionalne geografije sveta: Migracija v Nepal, Poselitveni sistem v Nepal. Pri takem delu se odpirajo vprašanja, ki jih rešimo v diskusiji, kar učence na novo pritegne in še nadalje odkrivajo probleme s snovjo, ki je bila obravnavana.

Tretja možnost je samostojno in ustvarjalno delo s članki. To uporabimo pri člankih, ki so potrebni problemske in eksemplarične obravnave. Npr. pri člankih Lakota v svetu učenci aktivno zasledujejo osnovni problem in skušajo s svojim delom prispevati k njegovi rešitvi. Precizno in strokovno utemeljen prikaz tega problema (krivec za lakoto, svetovna trgovina s hrano, pas lakote, svet brez lakote - možna resničnost ali utopija) omogoči učencu poglobljeno mišljenje in spoznavanje določene problematike.

Pri uporabi člankov pri učnih urah se odpira več vprašanj: Kakšna je uspešnost dela z njimi? Kakšne so razlike pri delu po razredih? Ali je potrebna kombinacija še z drugimi pripomočki?

Uspešnost dela s članki se kaže pri motivaciji na vseh etapah učne ure, razumevanju teksta, izluščanju in osvajanju bistva. Med razredi so razlike v uspešnosti dela odvisne od sledečega: koliko se učenci poglobijo v delo, kaj jim pomeni tekst, revija, kakšna je sposobnost skupine, razlike v zainteresiranosti, diskusije učitelja in njegove dopolnitve na osnovi GO in mogoče tudi drugih knjig. Že uporaba člankov iz GO pomeni razširitev snovi. Uporaba dodatne literature ali AV sredstev pa nam služi še za dodatno razširitev in dopolnitev.

Rezultati dela s članki iz Geografskega obzornika so zelo pozitivni. Z njegovo uporabo pri učencih razvijamo razne oblike mišljenja (reproduktivno, kognitivno, inovativno) in seveda zbudimo interes za spremljanje geografske literature.

MLADINSKI RAZISKOVALNI TABORI MED SLOVENCİ V ITALIJI

Milan Pahor

Pripadamo družbi, ki smo jo poimenovali znanstvena. Večina raziskovalcev, ki jih je dalo človeštvo, živi danes ali pa so živeli v dvajsetem stoletju. Nenehen razvoj znanosti, ki ga omogoča množica raziskovalcev z rezultati svojega dela, spreminja podobo včerajšnjega dne in jo nadomešča s popolnejšo. Pomembna in privlačna je družbena vloga raziskovalca, ki z rezultati svojega dela prispeva (čeprav še tako droben delček) k razvoju sveta. V mladih se tako prebujajo želja po podobnem delovanju. Izvirnost, domišljija in ustvarjalni duh so značilnosti, ki so prisotne v

marsikom, vendar so najbolj vidne prav v mlademu človeku. Vse to pa naj se prepoji še z znanostjo in raziskovanjem.

Raziskovalni tabori se uveljavljajo v Evropi v šestdesetih letih našega dvajsetega stoletja. Nastali so iz želje in potrebe po proučevanju in razumevanju narave. Iz tega so se razvili v pravo raziskovalno dejavnost. V Sloveniji se je ideja o organiziranju taborov pojavila leta 1962, realizacija pa je bila izpeljana 1967. Slovenski mladinski tabori so se v kratkem razdobju uveljavili in dosegli zavidljivo kakovostno raven.

Zamisel o raziskovalnem taboru med Slovenci v Italiji je nastajala nekaj časa. Stvarno se je ideja porodila ob poletnem delu mladih na Odseku za zgodovino pri Narodni in študijski knjižnici v Trstu in v Slovenskem raziskovalnem inštitutu. Vzporedno s tem pa se je vrsta dijakov in dijakinj slovenskih srednjih šol na Tržaškem in Goriškem udeležila mladinskih raziskovalnih taborov v Sloveniji. Na teh podlagah se je udeležila zamisel o samostojnih taborih pri nas.

Postavljena so bila temeljna izhodišča: multidisciplinaren pristop, vzgojni moment pri uvajanju mladih v raziskovalno dejavnost, spoznavanje območja Slovencev v Italiji, javni prikaz doseženih rezultatov, objava izsledkov tabora. Po vseh teh letih lahko trdimo, da so postali mladinski raziskovalni tabori tradicionalna pobuda (v dobrem pomenu besede), ki se je zakoreninila v splošni zavesti. Po javnem priznanju se naši tabori uvrščajo med najbolj značilne redne raziskovalne akcije na Slovenskem.

Začeli smo leta 1981 z enotedenskim taborom, ki je bil od 22. do 27. junija 1981 v Barkovljah pri Trstu. Raziskovalne skupine so bile štiri: etnologija, geografija, naravoslovje in zgodovina. Prvega tabora se je udeležilo 16 mladih ter 9 mentorjev. Dvom je spremljevalec vsake mlade pobude, vendar smo dobili le dovolj zaslombe. Po zadovoljivem uspehu prvega tabora smo temeljiteje zastavili celotno zadevo. Obrestovalo se je redno mesečno sestajanje z mladimi med letom po taboru Barkovlje 81, razpis po šolah je bil pravočasen, v časopisu smo objavili izsledke, mentorji in področja so bili skrbneje izbrani. Na taboru Doberdob 82 je bila prisotna še peta disciplina: sociologija. Tabor smo raztegnil na dva tedna, kar je potem ostalo pravilo za vse naslednje. Sam tabor je bil od 30.8. do 11.9. 1982.

Pridobljene izkušnje in uspešno izpeljani izvedbi so nam dali potrebni polet. S tretjim taborom smo želeli na resnično težko območje: med Slovence v Benečijo. Izbira se je izkazala za dobro, saj smo s taborom Benečija 83, ki je bila na območju Špeter Slovenov (od 29.8. do 10.9. 1983), naredili odločilen korak v rasti. Z zadovoljstvom smo odkrili, da postajamo zanimivi za okolje, ki ga raziskujemo. Politično je bilo važno, da smo izvedli tabor v Benečiji in tako potrdili enotnost prostora, ki ga Slovenci naseljujemo v deželi Furlanija - Julijska krajina.

Četrti tabor se je odvijal na območju občine Dolina pri Trstu od 27. 8. do 8. 9. 1984 pod imenom Breg 84. Vpeljali smo še šesto, arheološko raziskovalno skupino. Kot zanimivost naj navedem, da je bila na taboru prisotna skupina mladih iz Koroške (Avstrija) in iz Slovenije.

Računalnik smo vpeljali na 5. MRT Sovodnje ob Soči 85, od takrat dalje se mu nismo več odrekli. Peti tabor je bil manj številen, a je utrdil skupino t. i. veteranov, ki so postali prepotrebna vez med novimi člani in mentorji. Peti tabor je bil od 1. 9. do 11. 9. 1985.

Šesti tabor se je odvijal na območju Kanalske doline. Z omenjenim taborom smo hoteli potrditi slovensko prisotnost na izpostavljenih območjih. Prav zaradi tega so bile priprave daljše. Nato smo od 25. 8. do 6. 9. 1986 srečno izpeljali tabor Kanalska dolina 86. Vpeljali smo še dve delovni skupini: jezikoslovno in video delavnico. V sami vsebini tabora smo tako naredili lep korak naprej.

Sedmi tabor Devin 87 (18. 8. do 29. 8. 1987) ter osmi Brda 88 (22. 8. do 3. 9. 1988) pomenita dokončno utrditev ideje o mladinskem raziskovalnem delu med Slovenci v Italiji. Nadalje pomenita notranjo rast kadra in obenem sposobnost izpeljave zahtevnih raziskovalnih nalog. Na obeh taborih smo imeli zaslombo občinskih uprav, ki so si dejansko želele, da se raziskovalni tabor odvija na teritoriju občine. To pomeni, da smo postali zanimivi tudi v tem smislu.

Deveti tabor Rezija 89 nedvomno predstavlja višek vseh izvedb: najštevilnejša prisotnost mladih, odlična kadrovska zasedba mentorjev, bogastvo izsledkov, javna uveljavitev na zahtevnem območju. Tabor je bil od 21. 8. do 2. 9. 1989.

Deseti tabor Repentabor 90 je bil manjši po obsegu, vendar gledano z našega zornega kota prav tako važen. Na desetem taboru je bila dokončno utrjena notranja kakovostna rast, saj je skupina bivših mladih raziskovalcev postala skupina mentorjev, ki je nosila glavno težo v večini raziskovalnih skupin. Nadalje velja poudariti zgledno sodelovanje z občinsko upravo ter z domačini, ki je bilo res na odličnem nivoju.

Enajsti tabor Laško 91 je v bistvu nadaljevanje vsebinske zasnove desetega tabora z največjim možnim ovrednotenjem lastnih sil z dodatkom mentorskega sodelovanja iz Slovenije. Deseti tabor se je odvijal od 20. 8. do 1. 9. 1990, enajsti pa od 26. 8. do 7. 9. 1991.

Poleg ostalih možnih pozitivnih učinkov so naši mladinski raziskovalni tabori rodili dva sadeža:

● 1. Društvo mladih raziskovalcev (Trst - Gorica): Vzporedno z razvojem taborov je dozorevala ideja o društvu. Formalno je bilo ustanovljeno 10. oktobra 1984. Od takrat dalje je soorganizator raziskovalnih taborov. Največja odlika društva je nedvomno v tem, da veže mlade med le-

tom. Zlata je navada, da se redno dobivamo vsako prvo sredo v mesecu v prostorih Odseka za zgodovino pri Narodni in študijski knjižnici v Trstu, kjer je obenem sedež društva. Sestajanje neprekinjeno poteka od oktobra 1981 dalje, torej že deset let.

● 2. publikacije z objavo rezultatov taborov: Do sedaj nam je uspelo izdati šest publikacij: Doberdob 82, Kanalska dolina 86, Devin 87, Brda 88, Rezija 89, Repentabor 90. Omenjene publikacije so najlepša osebna izkaznica taborov in seveda ideje same.

SEMINAR NA KOROŠKEM

Ivan Gams

V okviru permanentnega izobraževanja učiteljev geografije, ki ga izvaja Oddelek za geografijo Filozofske fakultete, je bil leta 1991 tudi seminar, organiziran v sodelovanju z Zavodom za šolstvo koroških občin.

Prvi dan v maju so predmetni učitelji in profesorji iz štirih koroških občin (Radlje, Dravograd, Ravne in Slovenj Gradec) na osnovni šoli v Šmartnu pri Slovenj Gradcu dopoldne poslušali predavanje I. Gamsa o novostih iz regionalne geografije koroške regije in predavanje J. Kunaverja o naravoslovnih dejavnostih v osnovnošolskem pouku zemljepisa, popoldne pa izvajali terenske vaje z osnovami meritev na profilu Stari trg - Grad - Stari trg. Na profilu je pestra litološka, pedološka in vegetacijska sestava in raba tal za kmetijstvo. Hrib je imel v preteklosti strateški pomen, saj je na njem v srednjem veku nastala trdnjava - cerkev Grad, pod njim pa Stari trg. Udeleženci so se vadili v uporabi meteorološkega instrumentarija pod vodstvom Gregorja Žiberta s PF Maribor in Darka Ogrina z Geografskega oddelka FF. Druga polovica udeležencev je pod vodstvom Damijane Počkaj - Horvat s PF Maribor in Igor Jurinčič s FF v Ljubljani ugotavljala namembnost lokalov v starem središču Slovenj Gradca.

Zaradi raznih zadržkov (junjska vojna) je prišlo do drugega, povsem terenskega dela šele 30. avgusta 1991. Udeleženci so najprej pregledali ostanke doma v Otiškem vrhu, ki ga je 15. junija 1985 porušil zemeljski plaz, in razpravljali o preventivi pred plazovi v okviru šolskega pouka in terenskega dela z učenci. Nato so si ogledali poplavno ozemlje v industrijski coni v Otiškem vrhu in Šentjanžu, kjer je poplava Mislinje 1. novembra 1990 napravila veliko škodo. Večino ostalega dne so udeleženci porabili za terenske vaje iz biogeografije v Žerjavu. V okviru prve skupine (pod vodstvom F. Lovrenčaka s FF in gozdarja Gorazda Mlinška iz Črne) so vadili popisovanje gozdnih poškodb zaradi onesnaženega zraka in to na način, kot ga uporablja Gozdarski inštitut RS pri raziskovalni temi v okviru vse Slovenije. Za to delo je bil izbrani teren zelo ugoden, saj vključuje tudi t.i.m. Dolino smrti, kjer je uničena vsa vegeta-

cija in odplaknjena tudi zemlja. Udeleženci pa so vendarle lahko ugotovili začetek izboljševanja travne in grmovne vegetacije po plinskih vžigih, nastalih ob toplotni inverziji leta 1978 in 1985, potem ko se je zmanjšala emisija škodljivih snovi. Druga skupina (vodja I. Gams) je merila na kupu jalovine (okrog 7 milijonov ton) stopnje v tvorbi prsti in preraščanju z vegetacijo v odvisnosti od starosti podlage, naklona, mehanične sestave tal in ekspozicije. Na kupu jalovine, ki je preoblikoval relief dveh sosednjih dolin in prekril vmesno slame, so namreč postopno opuščali odlaganje jalovine. Sveža pobočja s posipnim kotom (31°) so ponekod podvržena eroziji, pod erozijskimi žlebovi pa rasejo vršaji. Po mnenju udeležencev pa ne gre izključiti nevarnosti zemeljskih plazov jalovine za nekatere domove, ki stojijo tik pod pobočjem v končni dolini Jazbinskega potoka.

Če bi kdo objavil podrobnejšo analizo stopnje vegetacijske degradacije v geografski luči, bi Žerjav lahko postal najprimernejši kraj za naravovarstvene, ekološke in geografske terenske vaje v vsej Sloveniji. V okviru 1 km² velikega ozemlja lahko ugotavljamo razvojne stopnje v izpadu občutljivih drevesnih vrst zaradi onesnaženega zraka, v poškodbah dreves in ostale vegetacije v odvisnosti od bližine emisije in drugih pogojev. Ker so postopno nehali odlagati jalovino na kup, lahko na njem ugotavljamo hitrost debelenja rendzine in hitrost rasti dreves glede na starost in naklon površja.

SEMINAR SVETA EVROPE

Nevenka Cigler

V Donaueschingenu, mestu izvira Donave, je v začetku junija potekal enotedenski seminar "Evropska raven - ena od ravni v šolski geografiji". Pripravil ga je Svet za kulturno sodelovanje pri Svetu Evrope in nanj povabil učitelje, pedagoške svetovalce in ostale, ki se ukvarjajo z geografijo v šoli. Seminarja se je udeležilo 30 geografov iz 15 evropskih držav članic Sveta Evrope in gostov. Uradni jezik seminarja je bil francoski.

Namen srečanja je bil razvijati zavest o skupni kulturni identiteti Evropejcev med učitelji, da bi jo nato širili med učence in jih tako pripravljali za skupno življenje v bodoči multikulturalni in multijezični Evropi, Evropi svobodnega pretoka ljudi, idej, kapitala in delovne sile. Vizija o takšni Evropi se zdi na prvi pogled utopična, vendar Svet Evrope svoje delo zastavlja z vso resnostjo in zanjo troši tudi znatna finančna sredstva. Udeležencem tega seminarja je pokrtil vse stroške.

Program seminarja je vključeval naslednje teme:

- Evropska razsežnost v geografiji (seminar je pokazal velike razlike o pojmovanju geografije in geografije v šoli),
- Identiteta Evrope (s soočenjem naših različnih

pogledov smo iskali odgovor na vprašanje, kaj je in kaj ni Evropa),

- Evropa in oblike organiziranosti prostora (predstavljenih je bilo nekaj zanimivih grafičnih upodobitev aktualnih procesov v Evropi, kot so na primer koncentracija prebivalstva in prometa; zame je bila posebej poučna predstavitev kart Evrope, ki so jih narisali francoski osnovnošolci, kjer so ozemlje Jugoslavije podelili Italiji in Grčiji; skupinsko delo na to temo se je nanašalo na izdelavo učnih priprav),

- Učni pripomočki za geografijo - atlas in diapozitivi na naslovno temo (predlagana je bila izdelava evropskega učbenika o Evropi, za katerega pa se udeleženci nismo ogreli, saj so razlike med šolskimi sistemi in pogledi na vlogo geografije prevelike, razen tega pa bi bil skupni učbenik tudi nevaren, ker bi nujno zanikal razlike, ki predstavljajo bogastvo Evrope).

Delo je potekalo plenarno in po skupinah. V okviru tretje teme je bila za nas organizirana strokovna ekskurzija v Regio Basiliensis, Baselsko regijo, ki vključuje ozemlje Nemčije, Francije in Švice in deluje kot enoten gospodarski prostor ne glede na državne meje. Vsaka tema je bila uvedena s plenarnim predavanjem, ki mu je sledila diskusija, nadaljevala pa se je v delavnicah, kjer smo pripravljali gradiva za pouk oziroma reševali probleme, vezane na pouk. Zame so bile celo bolj kot vsebina zanimive nekatere metode, oziroma tehnike iskanja rešitev.

V prostem času sem v pogovorih z udeleženci ugotovila, da večina ničesar ni vedela o nacionalni strukturi Jugoslavije in njenih republik, razlikah v kulturi, o zgodovinskih vzrokih za različno gospodarsko razvitost, o doseženi stopnji demokratizacije v političnem življenju posameznih republik ter o vlogi in strukturi JLA. Pojasniti vse to, dopovedati kaj hočemo in kako si predstavljamo svoje bodoče mesto na Balkanu in v Evropi, mi je vzelo veliko energije, a je zaleglo! Iz Jugoslovanke na zatožni klopi, obtožene kurjenja pod sodom smodnika, sem postala Slovenka, ki ji vsi želijo, da bi njena republika dosegla to, za kar si prizadeva. Ob agresiji na Slovenijo 20 dni pozneje sem dobila vrsto izrazov solidarnosti in podpore, kar mi je pomagalo preboleti šok in mi vlivalo upanje.

MLADI LJUBLJANSKI GEOGRAFI NA TRETJEM KONGRESU EGEA V BUDIMPEŠTI

Aljaž Plevnik in Mateja Sušnik

Rackeve, mesto s 13 000 prbivalci, ki leži na donavskem otoku Csepel, 47 km južno od Budimpešte, je bilo prizorišče 3. kongresa EGEA (European Geography Association for Students and Young Geographers). Kongresa z osrednjo tematiko Centralna Evropa - rojstvo nove regije smo se udeležili tudi študenti Oddelka za geografijo na ljubljanski Filozofski fakulteti. Petdnevni kongres, ki ga je organiziral

Oddelek za fizično geografijo Univerze Eotvos Lorand v Budimpešti, je svečano odprl predsednik madžarske republike Arpad Gonc. Naše delovanje je pozdravil predstojnik Oddelka za fizično geografijo Laszlo Zambo, akademik Gyorgy Enyedi pa nas je v uvodnem otvoritvenem predavanju opozoril na geografsko ozadje madžarskega družbenega razvoja. Sledil je popoldanski obisk kulturnih in zgodovinskih znamenitosti Budimpešte, predvsem starega Budima, nato pa pozno zvečer še ogled nadvse atraktivnih madžarskih ljudskih plesov, ki je prijetno zaključil naporen prvi dan kongresa.

Študenti smo se razdelili v tri skupine, t. i. "workshops". Prvi se je ukvarjal s fizično geografijo in varstvom geografskega okolja. V skupini socialne in politične geografije smo se predstavili tudi mi in to z referatom o problemu narodnih manjšin na primeru Slovenije (povzete raziskovanj dr. Vladimira Klemenčiča). Tretja skupina se je ukvarjala s precej suhoparnimi, a za organizacijo EGEA nadvse pomembnimi zadevami: organizacijska vprašanja EGEA-e. Klub resnim razpravam, ki so včasih zaradi zavzetosti posameznikov skorajda prerasle v prepir, je bil kongres nadvse poučen in koristen za vse nas, omogočil nam je spoznati nove ljudi, se seznaniti z drugačnimi načini študija geografije, navezati stike s številnimi fakultetami po Evropi in se obenem nadvse zabavati. Zaključno plenarno zasedanje se je sicer končalo šele ob tretji uri zjutraj, toda končno, po treh letih truda, smo sprejeli statut organizacije. Ta nam bo naposled omogočil, da se bomo lahko uradno pojavljali v evropskem prostoru.

TRETJI KONGRES EUROMED V LJUBLJANI **Aljaž Plevnik in Mateja Sušnik**

V Ljubljani je Študentska sekcija Ljubljanskega geografskega društva od 28. do 30. marca 1991 organizirala kongres sredozemskih držav, članic EGEA. Udeležili so se ga študentje geografije iz Španije, Portugalske, Francije in naši kolegi iz Zagreba. Govorili smo o aktivnostih naše organizacije. Študentje iz Lizbone izdajajo strokovno revijo *European Geographer*, v Parizu pa so ustanovili center podatkov o vseh geografskih institucijah v Evropi ter njihovih specializacijah. Veliko smo razpravljali o sodelovanju med fakultetami, v katero pa se naš oddelek manj vključuje. Govorili smo še o finančnih težavah, ki jih ima EUROMED in ki nam onemogočajo izvedbo vseh zastavljenih programov. Dotaknili smo se tudi vprašanja statuta EGEA. Izoblikovali smo nekaj predlogov za naslednji letni kongres v Budimpešti, kjer bomo statut verjetno dokončno izdelali. Kongres EUROMED-a v Ljubljani je otvoril dr. Andrej Černe, o problemih narodnih manjšin v Sloveniji in širšem evropskem prostoru pa je predaval dr. Vladimir Klemenčič. Organizirali smo

tudi ekskurzijo na Gorenjsko. Ogledali smo si Bled, Bohinj, slap Savico, nekaj kongresnikov pa se je celo popejalo na Vogel. Prijeten izlet smo zaključili v priznani slovenski gostilni "Pri Ančki" na odlični pokušini tipičnih slovenskih jedi. Sklenili smo, da bomo naše sodelovanje poglobili in določili datum 4. kongresa EUROMED-a, ki bo aprila 1992 v Parizu.

GIS NA GEOGRAFSKIH INŠTITUCIJAH NA DUNAJU

Marko Krevs

V začetku oktobra 1991 so predstavniki vseh geografskih in nekaterih sorodnih institucij iz Slovenije (predvsem magistranti in doktoranti) pod vodstvom prof. dr. Vladimira Klemenčiča obiskali Inštitut za geografijo na Dunajski Univerzi (IGUW), Avstrijski inštitut za Vzhodno in Jugovzhodno Evropo (OSI) ter Avstrijski inštitut za prostorsko planiranje na Dunaju in si ogledali njihove delovne prostore, spoznali njihovo delo in načrte, ugotovili laboratorijsko, računalniško in drugo opremljenost, obiskali njihove knjižnice, predstavili naše geografske institucije in naše publikacije in se pogovarjali o možnostih za sodelovanje.

Pri zanimivih in obsežnih diskusijah smo dobili tudi informacijo o stopnji razvoja in uporabi geografskih informacijskih sistemov (GIS) pri njihovem delu. Čeprav na tem področju omenjene ustanove v Avstriji ne sodijo prav v svetovni vrh, gre za pomembne, osrednje inštitute. Ugotovili smo, da imajo podobne izkušnje in probleme, kot mi: so komaj na začetku razvoja in uvajanja GIS, primanjkuje jim denarja za nakup opreme in za zaposlitev ustreznih kadrov, delo na inštitutih je še vedno zasnovano na tradicionalen način in slabo izkoriščajo še to znanje in opremo, ki jo imajo na področju GIS, sam razvoj je relativno nesistematičen ter večnoma prepuščen posameznikom (za razliko od "boljših" zahodnoevropskih inštitutov, kjer to delo opravljajo strokovno, tehnično in tudi številčno močnejše skupine).

Takšni obiski, kot je bil naš, so za spoznavanje razvoja geografskega raziskovalnega in izobraževalnega dela ter za navezovanje stikov bistvenega pomena. V razgovorih se je pokazalo, da imamo tudi na geografskih ustanovah v Ljubljani nekatere izkušnje, ki so zanimive za kolege na Dunaju. To je le še razlog več, da vzpostavimo in krepimo stike z njimi tudi na bolj praktični, delovni ravni.

DRUŠTVO ZA MEDNARODNO DOPISOVANJE (INTERNATIONAL PEN-FRIENDS)

Maja Vidic

IPF je bil ustanovljen leta 1967 v Dublinu (Irski) in ima danes kar 300 000 članov v 188 državah. V Sloveniji imamo že več kot ti-

soč članov in smo tudi registrirani kot Društvo za mednarodno dopisovanje.

IPF je ustanovil g. Neil O'Donnell iz Dublina, ki je še vedno predsednik tega kluba. Člani niso samo najstniki, ampak tudi odrasli (starost naših članov je od 8 - 80 let). Filatelistom posredujemo naslove dopisovalcev z enakim konjičkom, da lahko zamenjujejo znamke.

IPF ima 500 predstavnikov iz različnih držav, ki zbirajo prijave novih članov. Sedaj imamo člane prav v vseh evropskih državah, celo v Albaniji. Veliko članov imamo tudi v ZDA, Avstraliji in na Japonskem. Izdajamo tudi svojo revijo v angleščini, ki izhaja štirikrat na leto in se imenuje *People and Places*.

Vsak član IPF dobi seznam s 14 naslovi dopisovalcev v izbranih državah. Vsi dopisovalci so vaše starosti in s podobnimi interesi. Veliko dopisovalcev se po daljšem dopisovanju odloči za medsebojne obiske. Z dopisovanjem lahko spoznate marsikaj o načinu življenja, navadah in kulturi drugih narodov in tudi izpopolnite znanje tujega jezika.

Podrobnejše informacije lahko dobite, če pišete na naš naslov: International Pen-friends, poštni predal 400, 61001 Ljubljana. Vsakemu bomo poslali informacije o IPF in prijavnico.

SEZNAM PREDAVANJ LJUBLJANSKEGA GEOGRAFSKEGA DRUŠTVA V PRVI POLOVICI LETA 1992

Brane Pavlin

Predavanja, o katerih vas bomo tudi sproti obveščali v sobotnem "Delu" in na strani 360 teleteksta TV Slovenija, bodo vsak tretji torek v mesecu ob 19. uri na Oddelku za geografijo v drugem nadstropju Filozofske fakultete v Ljubljani:

- 21. januar 1992: Kras severnega Sredozemlja (dr. Peter Habič),
- 17. marec 1992: Odprava LGD na Spitzberge poleti 1991 (Igor Drnovšek),
- 21. april 1992: Indonezija 1990 (Veber Marjan).

VABILO NA OBČNI ZBOR LJUBLJANSKEGA GEOGRAFSKEGA DRUŠTVA Matej Gabrovec

Ljubljansko geografsko društvo vabi vse svoje člane na redni letni občni zbor, ki bo v torek, 21. januarja 1991 ob 17. uri v predavalnici 232 na Oddelku za geografijo Filozofske fakultete v Ljubljani, Aškerčeva 12, 2. nadstropje.

Dnevni red:

- 1. Izvolitev delovnega predsedstva in verificacijske komisije,
- 2. Poročilo o delu društva v letu 1991,
- 3. Finančno poročilo za leto 1991,
- 4. Poročilo nadzornega odbora in disciplin-

skega sodišča,

- 5. Razprava o poročilih,
- 6. Razrešnica tajnika in volitev novega,
- 7. Program dela za leto 1992,
- 8. Razprava o predlogu novega statuta LGD in sprejem novega statuta,
- 9. Razno.

Predlog statuta si lahko ogledate v Zemljepisnem muzeju Slovenije. Prosimo člane društva, da se udeležijo občnega zbora. Po občnem zboru bo ob 19. uri predavanje dr. Petra Habiča *Kras severnega Sredozemlja*.

PROGRAM EKSURZIJ LJUBLJANSKEGA GEOGRAFSKEGA DRUŠTVA V PRVI POLOVICI LETA 1992 Jernej Zupančič

Na vse ekskurzije se je potrebno prijaviti najkasneje do datuma, ki je naveden v programu. Prijavite se lahko osebno v Zemljepisnem muzeju na Trgu francoske revolucije 7 med 9.00 in 13.00 ter 15.30 in 18.30 (tel. 213-537), ali pa na isti naslov pošljete prijavnico, ki ji priložite ček ali kopijo položnice. Prijava brez hkratnega plačila ne velja. Vse informacije lahko dobite v Zemljepisnem muzeju. Tudi letos dobi vsak udeleženec kratak vodnik. Študentje imajo še poseben popust. V primeru podražitve prevozov ali spremembe deviznega tečaja bomo primorani podražiti tudi ekskurzije. V primeru odjave vsaj en dan pred ekskurzijo vrnemo 50 % vplačanega denarja. Udeleženci potujejo na lastno odgovornost. Objavljamo še številko žiro računa: 50100-620-133 05 1010115-1620908.

● DVODNEVNA EKSURZIJA POREČJE REKE - VELIKE VODE (21. in 22. 3. 1992). **Namen:** rdeča nit bo Reka, ki ji bomo sledili od povirja vzhodno od Ilirske Bistrice, skozi ponore v Škocjanskih jamah do izliva v Traskem zalivu. Udeleženci bodo po skupinah pod strokovnim vodstvom na izbranih mestih ugotavljali spreminjanje značilnosti vode in vloge reke kot pokrajinskega dejavnika. Posebno poudarjena bosta zgodovinski razvoj sestavin in procesov pokrajine ter pomen razvoja jamarstva za spoznavanje pokrajin na krasu in ob njem. Gradivo bo v pomoč šolnikom pri vodenju ekskurzij s terenskim delom. **Program:** Odhod ob 6.00 s Kongresnega trga. Prenočevanje s polpenzionom bo v hotelu Maestozo v Lipici. Po želji bo sa posameznike z ustrežno opremo organizirano bivanje v jami. Za obisk Škocjanskih jam in Velike jame pri Briških (obakrat s posebnim programom) bo dodatna vstopnina. Na avtobusu bo Zemljepisni muzej Slovenije prodajal ustrezno literaturo in karte. **Strokovno vodstvo:** J. Žumer in A. Mihevc **Cena:** 1200 SLT člani, 1320 SLT nečlani (prevoz, polpenzion) ter okoli 8000 ITL (vstopnina). **Prijava:** do 12. 3. 1992 v Zemljepisnem muzeju. **Pogoji:** potni list in primerna obleka ter obutev za vsako vreme.

● **ENODNEVNA EKSURZIJA NA BREŽIŠKO POLJE** (18. 4. 1992). **Namen:** vprašanje razvoja kmetijstva, izvajanje melioracij ter njihova uspešnost. Novi pogoji obmejne lege - prednosti in slabosti. **Program:** Odhod s Kongresnega trga ob 7.00 ter vožnja z avtobusom do Brežic. Peš si bomo ogledali meliorirana območja ob potoku Gabrnici. Vožnja po obmejnem območju s Hrvaško. Povratak preko Bizeljskega v Ljubljano. **Strokovno vodstvo:** M. Natek s sodelavci. **Cena:** 280 SLT člani, 320 SLT nečlani. **Pogoji:** ustrezn obutev in obleka.

● **DEVETDNEVNA EKSURZIJA NA SARDINJO** (25. 4. do 3. 5. 1992). **Namen:** regionalna geografija značilne sredozemske pokrajine. Sardinija je ena slabše razvitih pokrajin in od gospodarskih žarišč odmaknjena italijanska regija. Otoška lega je prispevala k ohranitvi njene prvobitnosti. **Program:** odhod z avtobusom 25. 4. ob 6.00 in po avtocesti do Civitavecchie. S trajektom do Sardinije (Olbia). Nato potovanje po otoku. Ogledali si bomo prekično vse predele. Smer: Olbia - Costa Smeralda - Palau - Capo Testa - Sassari - Grotta di Nettuno - Alghero - Cagliari - Isola di S. Pietro - Muravera - Monti del Gennargentu - Arbatax - Nuoro - Olbia. Nato s trajektom do Civitavecchie in nazaj v Ljubljano (zvečer) **Strokovno vodstvo:** Jurij Senečanik. **Cena:** predvidoma 15.000 SLT. Natančnejše informacije dobite v Zemljepisnem muzeju. **Prijave:** od 10. februarja dalje v Zemljepisnem muzeju.

● **ENODNEVNA EKSURZIJA NA JELOVICO IN V JAMO POD BABJIM ZOBOM** (20. 6. 1992). **Namen:** vprašanje gozdarstva in gozda na Jelovici, speleološke poteze Jame pod Babjim zobom in okolice. **Program:** Odhod s Kongresnega trga ob 7.00. Z avtobusom do Kroke (ogled kovaškega obrata) nato pa na Jelovico, ki jo bomo deloma prečkali peš. Ogled Jame pod Babjim zobom. Vrnitev v Ljubljano predvidoma okoli 8.00. **Strokovno vodstvo:** Andrej Mihevc s sodelavci (eden od gozdarjev). **Cena:** bo objavljena v naslednji številki. **Prijava:** do 11. 6. 1992 v Zemljepisnem muzeju. **Pogoji:** primerna obleka in obutev, svetilke.

● **PETNAJSTDNEVNA EKSURZIJA (ODPRAVA) PO ZDA** (avgust 1992). Ekskurzija bo časovno usklajena s Svetovnim geografskim kongresom. Predvidena je tura po zahodnem delu ZDA (Grand Canyon, Colorado, Yosemite N. Park itd.). **Organizacija:** dr. T. Gosar (v Ameriki), tu ga zastopa M. Krevs na Oddelku za geografijo FF. **Prijave:** v Zemljepisnem muzeju. **Okvirna cena:** 1500 USD.

MATEVŽ LENARČIČ: ZGORNJA SAVINJSKA DOLINA
Ana Vovk

Knjiga Zgornja Savinjska dolina je rezultat znanstvenega sodelovanja šestih avtorjev. Jedro knjige tvorijo pravzaprav premišljeno izbra-

ne fotografije Matevža Lenarčiča, saj slikovni del zajema dobro polovico knjige. Zaporedna razvrstitev daje občutek, kot da pokrajino počasi snemamo s kamero in se za trenutek ustavimo pri privlačnih prvinah, si jih natančneje ogledamo in spet gremo dalje. Zgornja Savinjska dolina je s fotoposnetki predstavljena v časovni dimenziji: sedaj jo spoznamo v zgodnjih jutranjih urah, nato v zatonu sonca. Skratka, listanje po knjigi v neki meri nadomešča sprehod po Savinjski dolini in njenih planinah, saj motivika fotografij zajema najpomembnejše turistične točke, naravne in kulturne spomenike, domačije in ljudi, celo več, odpira razgled iz slavnih virov Savinjskih Alp.

Tekstovni prispevki pojasnjujejo zgradbo in nastanek pokrajine, rastlinstvo, živalstvo in ljudi, pri čemer je avtor posegel tudi v preteklost. Uvodnim mislim Antona Žunterja sledi kratka zgodovina naselitve Savinjske doline, ki jo je Aleksander Videčnik zaključil s sedanostjo. Anton Ramovž je dokaj natančno predstavil nastanek Zgornje Savinjske doline ter reliefno izoblikovanost in geološka svojstva pokrajine povezal z načinom poselitve ljudi. Vegetacijske združbe in tipične savinjske florne predstavnike spoznamo iz prispevka Ljerke Godić, kjer se jasno odraža prilagoditev rastlin na ekološke razmere. Živalstvo tega dela krajine je predstavil Jože Svetličič.

Savinjske Alpe so prikazane v kratkih pregledih, zato bi kazalo v prihodnje to delo razširiti z lokalno-krajskimi prispevki. Zasnova knjige je utemeljena na kompleksni predstavitvi Zgornje Savinjske doline, vendar je predstavitev posameznih regionalnih enot zelo splošna. Knjiga je zato le začetek kompleksne predstavitve tega koščka sveta, ki ji nujno morajo slediti obsežnejše znanstvene regionalne raziskave.

Knjiga je lahko namenjena začetnemu spoznavanju Zgornje Savinjske doline, služi lahko kot vodič po Savinjskih Alpah ali kot koristen pripomoček učitelju pri obravnavi Savinjske doline.

Značilnost te knjige je, da so jo pisali in sestavljali "domačini", ki poznajo naravno in kulturno dediščino, hkrati pa so na Zgornjo Savinjsko dolino čustveno navezani, kar je razvidno iz prispevka slehernega soavtorja. Prav ta občutek daje knjigi domačnost in prijeten ton branja.

PC GLOBE - ATLAS NA RAČUNALNIKU
Milan Orožen Adamič

PC Globe je za geografje zelo zanimiv izobraževalen računalniški program, to je atlas sveta na računalniku. Trenutno obstoja verzija 4.0 (1991), ki upošteva že združeno Nemčijo. S številnimi spremembami, zlasti v vzhodni Evropi, bo gotovo v kratkem izdelana nova, dopolnjena verzija. Program brez težav deluje na skoraj vseh variantah IBM oziroma IBM kompatibilnih

računalnikov. Poleg tega obstoja tudi program PC USA (atlas ZDA) in nekaj geografsko obarvanih testov oziroma igrice, od katerih nekatere tečejo tudi na računalniških družine Apple. Na računalniku je priporočljivo imeti VGA barvno kartico, ker bo s tem atlas v barvah.

Program vsebuje številne karte sveta, kontinentov in držav, ki so grafično sicer razmeroma enostavne, vendar jih po kvaliteti in bogastvu vsebine ne moremo primerjati s kartami v klasičnem atlasu. Prava vrednost, moč programa, je zlasti v obsežni podatkovni bazi o državah sveta. Na tematskih kartah, ki jih sami oblikujemo, si lahko ogledamo najrazličnejše podatke. Imamo tudi možnost izdelave preglednih histogramov. Program vsebuje podatke o prebivalstvu (število, starostna sestava, gostota, rast, smrtnost) in to za leta 1980, 1989, 1990, 1991 in 2000, zdravstvo (število prebivalcev na zdravnika, bolniške postelje, medicinske sestre...), izobrazba (osnovne, srednje šole, univerza), mesta (časovni pas, koordinate, število prebivalcev, mednarodna telefonska številka; od slovenskih mest sta v programu Ljubljana in Maribor), podatke o vladi, podatke o gospodarstvu (naravne zaloge rud, energije, uvoz, izvoz, proizvodnja od živil do avtomobilov in televizorjev). Poleg tega so zbrani osnovni podatki o kulturi, turizmu, veri, narodnostni sestavi prebivalstva, jezikih in klimatski podatki za nekaj večjih mest s prikazom klimograma. Posebej zanimiva je možnost primerjave podatkov med izbranimi državami z možnostjo izbora primerjave in prikaza desetih najvišje ali najnižje uvrščenih držav. Prav v tem je največja didaktična vrednost programa. Program vsebuje še nekaj drugih stvari, kot na primer možnost preračunavanja vrednosti valut in informacijo o zastavah držav z državno himno, ki jo računalnik tudi zaigra.

Podatke o državah sveta je možno natisniti na tiskalnik ali prenesti v program Lotus, kjer jih lahko uporabimo v najrazličnejše neme. Poleg tega je možno sliko najrazličnejših tematskih kart in drugih grafičnih prikazov tudi shraniti in kasneje uporabiti (natisniti).

Cena programa ni pretirana (69.95 \$ in 13 \$ za poštnino). S carino ni težav, ker je računalniška programska oprema oproščena carinskih dajatev. Program izdeluje in distribuira: PC Globe, Inc., 4700 South McClintock, Tempe, Arizona 85282, USA. Naročite pa ga lahko tudi po telefaksu na številko 991 602 968 7196.

ZBORNIK "REPENTABOR 90"

Drago Perko

Zbornik sta julija 1991 izdala Slovenski raziskovalni inštitut in Narodna in študijska knjižnica, tiskala pa ga je Grafica Goriziana iz Gorice v nakladi 800 izvodov. Uredil ga je Aldo

Rupel. Na 172 straneh so v slovenskem in italijanskem jeziku predstavljeni rezultati 10. mladinskega raziskovalnega tabora "Repentabor 90", ki je bil od 20. avgusta do 1. septembra 1990. Mladi so raziskovali v okviru arheološke, etnološke, jezikoslovne, naravoslovne, sociološke, zgodovinske in seveda geografske skupine. Ob tem so delovale računalniška, video in foto delavnica. V zborniku so raziskave predstavljene po posameznih skupinah. Geografski rezultati zavzemajo 17 slovenskih in 11 italijanskih strani. Največ prostora je namenjenega družbeni geografiji, predvsem prebivalstvu in gospodarstvu. Čeprav so mladi raziskovalci delovali le na področju omenjenih znanstvenih disciplin, pa so bile vsebine njihovih raziskav tako pestre, da zbornik daje precej poglobljen in zanimiv vpogled v ta del Tržaškega in zato vsem, ki jih zanimajo pokrajine na robu slovenske etnične ozemlja, priporočamo, da si ga ogledajo ali kupijo v Zemljepisnem muzeju Slovenije, kjer so na razpolago tudi zborniki z nekaterih prejšnjih taborov.

GEODETSKI VESTNIK

Matej Gabrovec

Letos izhaja že 35. letnik glasila Zveze geodetov Slovenije - Geodetski vestnik. Časopis letos izhaja v prenovljeni obliki, uredništvu pa je ponovno prevzela Božena Lipej. Doslej so izšle tri številke, četrta pa je v pripravi. Na kratko bomo predstavili vsebino, predvsem tisti del, ki je zanimivejši za geografe.

V prvi številki je največ prostora namenjenega novemu geodetskemu zakonu, ki je v pripravi. Drugi del je posvečen nekaterim aktualnostim, tehnološkim dosežkom, strokovnemu tisku in društvenim novicam. Glavna tema strokovnih člankov druge številke so geografski informacijski sistemi. Uvodni članek sta napisala A. Šuntar in E. Mivšek, ki sta predstavila delo GIS skupine na Oddelku za geodezijo FAGG. J. Rozman je podrobneje opisal postopek digitalizacije grafičnih podlog. D. Perko je v svojem članku prikazal nove metode, s pomočjo katerih je z uporabo digitalnega modela reliefa določal morfološke enote. Z. Stančič pa nam je pokazal uporabo geografskih informacijskih sistemov v arheologiji. V rubriki Aktualnosti bi omenil poročilo J. Rotarja o delu Komisije za standardizacijo zemljepisnih imen pri Izvršnem svetu Republike Slovenije. Tretja, obširnejša številka prinaša referate s 24. Geodetskega dneva, ki je bil 11. in 12. oktobra 1991 v Bovcu. Glavna tema tega strokovnega posvetovanja je bil zemljiški kataster. O tej tematiki lahko preberemo 20 prispevkov.

Ob pregledu zadnjega letnika Geodetskega vestnika smo našli precej zanimivega branja za geografe, ki jim vsem priporočam, da ga vzamejo v roke.

ZEMLJEPISNI MUZEJ SLOVENIJE

pri Inštitutu za geografijo Univerze,

Trg francoske revolucije 7, Ljubljana

VABI

v prenovljene in razširjene prostore.

Dejavnosti:

- razstave,
- predavanja,
- prodaja geografske in sorodne literature,
 - prodaja zemljevidov,
- prodaja videokaset z geografsko vsebino,
 - tiskovne konference,
- javne predstavitve geografskih in sorodnih publikacij,
 - javne predstavitve novih zemljevidov,
- organiziranje naravoslovnih dnevor za osnovne in srednje šole,
- sprejemanje prijav za ekskurzije Ljubljanskega geografskega društva po Sloveniji in tujini.

Delovni čas:

● od ponedeljka do petka	9.00 - 13.00 in 15.30 - 18.30
● v sobotah	9.00 - 12.00

Informacije na telefon: (061) 213-537